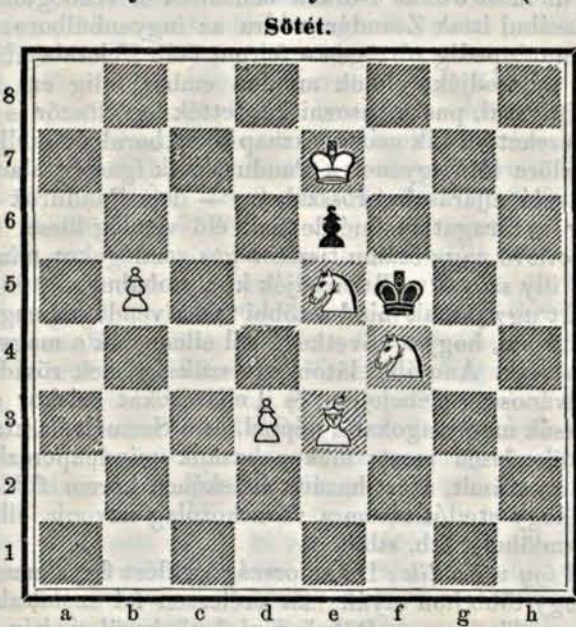

SAKKJÁTÉK.

84-ik sz. feladvány. — Szalay Sándortól (Sz.-Mihályon).

Sötét.
Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

A 79-ik sz. feladvány megfejtése.

(Rothfeld Józseftől)

- Világos.** **Sötét.**
1) b3—c4:..... c5—d4:
2) Kh5—h6:..... Kh3—g4:
3) Fd4—e5 ♣

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. — Lesson: báró Meszény István. — B.-Ujvárosban: Kovács Lajos. — Poroszlón: Nyilas Alajos. — Pesten: Cselkó György.

Rövid értesítések. Pest: B. B. I. A 78. sz. f. 1) Hc3—d5: lépésre e7—e6 a helyes ellenhúzás. A 77. sz. feladványban pedig Sötétnek 2) Be6—e5 lépésre Világos 3) He8—c7: huzással erőszakolja ki a matot. — Sz.-Mihály: Sz. S. A választ itt küldjük. — Kis-Kürtö: Cs. K. A felelettel nem maradtunk adósok. A jövő számban. — Parabuty: R. J. Az új feladvány hibásan írva érkezett be hozzánk, mert az állás a megfejtéssel össze nem egyez. A 80. sz. feladványnak a küldöttéknél még szebb megfejtése van. A másik hibátlan.

IV. Feladvány. — Szalay Sándortól (Sz.-Mihályon).

Világos indul, s 3-ik lépésre matot mond.

Színházi napló.

Péntek, jul. 26. „Bibor és gyász.” Eredeti történelmi dráma 5 felv. Irta Hegedűs. Demeter M. műkedvelő első színi kísérletét tette Vak Béla szerepében. Nagyon elfoglaltnak látszott, beszédét alig lehetett megérteni. Játékával sem sok reményre jogosított. Idill szerepét Komlóssy-K.-né adta. A t. művész nem akarja elhinni, hogy e szerep nem neki való, pedig erre már az összes journalisztika többször figyelmeztette. Közönség csekély számmal.

Szombat, jul. 27. Stéger Ferencz föllépteül: „Tell Vilmos.” Opera 3 felv. Rossinótól. Rossini ez örökszépségű operájában a vendégművésznek különösen jó alkalma nyílt, művészetét egész fényét kitűntetni; mint „Arnold,” főleg a második felvonásban remekelt. A czimszerepét Bignio adta; igen szépen énekelte, de szokás szerint nem igen szépen játszott; mozdulataiból, arczjátékából még mindig kirá a merevség. A többi szereplők sem rontottak az előadáson. Hanem az énekar csakugy immel-ámmal énekelte, oly kedvetleneknek látszottak, mintha Reichsráthoknak választották volna meg őket.

Vasárnap, jul. 28. „Pünkösdi királyné.” Eredeti népszínmű 3 felv. Szigligetiétől. Szerdahelyi játéka legtöbb élvezetet nyújtott, utána pedig Réthyé. A czimszerepét Szigligeti Jolán adta, szép sikerrel.

Hétfő, jul. 29. „Legjobb az egyenes út.” Ezután: „Eszter és Dávid.” Mindkettő vigjáték. Az előbbiben Egressy Gábor az általa híressé tett Krumm Eliást játszta, mondanunk sem kell, hogy mesterileg. Horváth Teréz, mint Krebsné, erőtetten a komikumot. A második vigjátékban Szerdahelyit kell különösen kiemelni.

Kedd, jul. 30. Stéger Ferencz föllépteül: „Zampa.” Opera 3 felv. Heroldtól. Stéger a czimszerepben művészetét egész nagyságában ragyogott. Legjobban elragadta a nagyszámú közönséget gyönyörű borsalával, melyet ismételnie is kellett, s a harmadik felvonásban bájos szerelmi ömlengéseivel, midőn Camilla előtt térdre borul. Huber Ida Camillát kedvesen énekelte. Markovics Ilka is dicséretes buzgalommal működött közre. Benza, mint min-

dig, jókedvű, s Kőszeghy eredeti alak volt. Váry csak olyan volt, mint a kocsiban az ötödik kerék.

Szerda, jul. 31. „Az ördög naplója.” Vigjáték 3 felv. Csütörtök, aug. 1. Stéger Ferencz föllépteül: „A portició néma.” Opera 5 felv. Zenéjét írta Rossini.

Szerkesztői mondanivaló.

5782. Sz.-Mihály. Szabó Károly. Folyvást ügyelünk arra, hogy az idegen kifejezéseket, szavakat lapjainkban kikerüljék, de néha lehetetlen kitérni előlük. Ilyenkor megmagyarázzuk a szokatlanabbakat. Van azonban több oly idegen kifejezés, a mi közös tulajdona az európai hírlapirodalomnak (különösen a politikai lapokban), ezek elől nincs menekvés, ezeket már csak meg kell tanulni a hírlap olvasó magyar embernek is. S ehhez van a magyar embernek elég józan és gyors fölfogása. Jobban lehet ennél sajnálni a nem tudományosan oktatott német olvasót, a ki politikai lapjaiban ezekre menő latin, görög, francia, angol s egyéb idegen származású kifejezésekkel kénytelen folyvást megbirkóznia. A magyar nyelv szerencsésen leküzdötte nagyobb részint e nehézségeket.

5783. Sárospatak. Zs. I. Udvozljuk önt munkatársaink sorában. Lapunk szellemét s modorát méltányló szives soraiért fogadjuk köszönetünket. Ha valami bő torok új-módi szerkesztő volnánk, először is ide iktatnók ön elismerő sorait, azután elküldnők: „Aldja meg az István mind a négy kezével!” — Gyakori találkozást remélünk.

5784. K.-Sz.-Miklós. K. Zs. Bár mennyire méltányoljuk is a küldött könyv egyes czikkeit, de tárgyaink halmaza nem engedi, hogy a mutatvány közlését megígérjük.

5785. Debreczenben. G.—nyi S. Az egyik értesítést közöltük. A „felelet”-nek azon lapban kellene megjelennie, a hol a vállalatot megtámadták.

5786. Pest. G. József. Az ígért jegyeket nem kaptuk, nem is kérjük azokat. Effélék átvételére, eladására, beszámításra stb. sem érkeztünk, sem hajlamunk. A mi foglalkozásunk kizárólag irodalmi; a mi az üzlet körébe vág, nem a szerkesztőséghez tartozik (legalább nem e lapokhoz).

5787. N. N.-nek Baján. Mindennapi gondolatok, igen pongyola alakban. Itt-ott igen döcögős a verselés. Jobbakat kérünk.

5788. Farnas. F. Gy. A kiserélt példányt küldjük. Az egyik „nyílt levél”-ről nem hiszünk, hogy czélhoz vezetne. A mint a viszonyokat ismerjük, fájdalom, itt nem egyhamar lesz kilátás kárpótlásra. Azonban sürgetni fogjuk.

5789. Sz.-Miklós. H. László Adolf. Az előfizetési pénzt az új évnegyed közeledtével kérjük beküldetni. A képekre névze bármely pesti könyv- vagy műrúshoz tessék fordulni.

5790. Kunhegyes. Dr. S. I. Az „óvástéll” pusztán magánügy, mely a nagy közönséget nem érdekelheti. A hirdetések közé tartozik.

5791. A haza öröke élni fog. Mi is azt hiszük, de e hitet ugyancsak senkinek merithetné ebből a gyenge verseményből, melyben tőbbi között ily bágyadt szuszogás található:

„Hogy gyengül e nagy Hunnia,
Pedig csak fénye gyengülhet,
A beleró mindig marad,
Ép örökké a lelkielt.”

(Ily verstől csakugyan el lehetne gyengülni.)
5792. Szalacs. N. A. Vettük a Körös vize partján „egy urnafele edényben” talált érdekes régiséget, a nemzeti színi kláris szemekét. Köszönetet mondanék érte Tippmann Ilka kisasszonynak, ki az ép szemeket az iszaptól megtisztítva, újra felúrta s a Múzeum számára hozzájuk beküldte. Igen sajnáljuk, hogy az edény, ésis közben szétesett. Ha legalább egy darab cserépet kaphatnánk belőle, akkor régiségbuváraink segítségével legalább a talált régiség korát lehetne kiszámítanunk, s így aztán rájöhethetnénk a kláriszemek eredeti rendeltetésére is. Tehát egy cserépet abból az urnából, ha lehet!

Nyílt tér. *)

Nyílt levél Szeremlei Gábor urhoz Sárospatakon. Uraságod „Ker. valás tudomány”-a 3-ik füzetének megjelenési határidejéül mult év októberét, a „legrosszabb esetben” 1861 april havát tűzte ki. Mind e határidők eltelték. — Megjelenend-e Dogmatikája 3-dik füzeté? (s meg nem jelenése egyházi-irodalmi kár lenne) vagy nem? . . . Hiszem, többen vannak eziránt nyugtalanok, — sziveskedjék azért egy nyilatkozatot tenni — ez uton közzé, hogy tudjuk magunkat mihez tartani. Farnas, jul. 25-én 1861. — Fehér György.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-oros. naptár	Nap-kelet nyug.		Izraelit. naptár	Hold-kelet nyug.	
			6. p.	6. p.		6. p.	6. p.
Augusztus			Julius (ó)		Ab R.		
4 Vasár.	F 11 Domok.	F 10 D.	23 A 6 T	29 28	4 42	7 29	2 5 6 10
5 Hétfő.	Havi BA.	Ozvald	24 Krisztina	4 43	7 28	29	3 16 6 42
6 Kedd	Urunk szinv.	Urszine	25 Anna	4 45	7 26	30 Rosh.	4 31 7 10
7 Szerda	Kajetán. Don	Donát.	26 Hermol.	4 46	7 25	1 Etul	5 56 7 34
8 Csütört.	Czirjék	Smarag.	27 P-nteleim	4 48	7 23	2	7 7 7 55
9 Péntek	Román v.	Emód	28 Prochus	4 49	7 21	3 Selibot	8 26 8 16
10 Szomb.	Lőrinez vért.	Lőrinez	29 Kallinius	4 50	7 20	4 47. S.	9 46 8 39

Holdnegyed: ● Ujhold 6-án 2 óra 10 perczkor délután.

TARTALOM.

Vázlatok a magyar visélet történetéből (képpel). Vizelely Béla. — Nyári kép. Thaly Kálmán. — Zápolya király (vége). Kővári Mihály. — Az országos tébolyda Budán a Lipótmezőn (képpel). — Az üstökösokról (folytatás). Dr. Bardocz Lajos. — Aranymondatok. — Tarház: Az építészekhez s építetőkhez. Balla. — Egyház és iskola. Ipar, gazdaság, kereskedés. Balesetek, elemi csapások. Irodalom és művészet. Közintézetek, egyletek. Mi újság? A magyar Akademia palotája. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyílt tér. Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, augusztus 11-én 1861.

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrétben 1 1/2 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Ujságra félre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. újpénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 3. szám) bérmentve utasítandó. (Szerkesztőségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Horváth Mihály, volt csanádi püspök.

Elég okunk van arra, hogy e jeles hazánkfia emlékét újra fölevenítsük. Horváth Mihály mint közoktatási miniszter nem csak az 1849-i magyar kormányának s a hazai kath. klerusnak volt ki-tünő tagja; s keblünk részvétét nemcsak azáltal bírja, hogy hazájától elszakasztva, 12 év óta fájdalmas számkivetésben tölti napjait, — hanem leginkább az teszi régóta tiszteletünk kiváló tárgyává, hogy benne a magyar tudományosság egyik hivatott képviselőjét, ép oly tudós, mint hazafiai érzésű történetbuvárt szemlélnünk. A szilárd jellemű férfiú távol száműzetésében, lelépve a napi politika izgalomteljes teréről, visszatért régi kedvenc tanulmányaihoz, s azóta megjelent történelmi művei tanusítják, mennyire méltó a tudomány ezen komoly bűvára a nemzet osztatlan tiszteletére. Arcza folyvást a multnak van fordulva, onnan meríti ő számunkra a tanulságot, az erőt, a vigasztalást.

Életének főpontjairól röviden a következő adatokkal birunk. Született 1809-ben Szentesen, Csongrádmegyében, honnan szüleiél öt éves korában Szegedre költözvén, itt neveltetett s végezte az elemi s középiskolákat. 1825-ben Váczon a növendékpapok közé lépvén, a bölcsészett s hittudományt hat éven át tanulta s mielőtt az utóbbit bevégezte volna, a magyar kir. egyetemnél a szokott szigorlatok után, bölcsészet tudorává emeltetett. Iskoláit végezvén, pappá szenteltetett. Mint segédlelkész Dorosmán (Kis-Kunság) 3, Kecskeméten 2, Nagy-Kátán (Pest) 1 1/2 évig foglalkozott. Ez évek folyta alatt, tapasztalás-szerzés végett, hazánk nagy részét időnként beutazta. Utolsó segédpapi állomásáról gróf Keglevich Gábor fia nevelésére hivatván, a jelenlegi országos képviselőnek s az alsóház egyik derék jegyzőjé-

nek, gr. Keglevich Bélának másfél évig volt nevelője. E közben 1839-ben, választá meg őt a magyar Akademia levelező, s 1841 sept. 3-án a történelmi osztályban rendes tagjává. Nevezetes, hogy akademiai székét 1842 nov. 22-én ily czimű értekezéssel foglalta el: „A magyar honvédelem történelmi vázlata.” (Olvasható az Akad. Évkönyvek VI-ik kötetében.) — 1840 nyarán ismét segédpapi állomást nyert Nagy-Abonyban, honnan egy év múlva gróf Erdődy Kajetán fia mellé nevelőnek, innen pedig 3 év múlva a bécsi The-reziánumba a magyar nyelv és irodalom tanárává hivatott meg. Végre 1847-ben pestnegyei Hatvan városába plébánosnak, 1848-ban préposttá s még ez utóbbi évben csanádi püspökké nevezte-tett ki. A viharos idők ugy hozták magukkal, hogy nemsokára az

akkori kormánytól megürült kultusminiszteri tisztség is az ő kezébe került. Következése az lön, hogy midőn a közügyek bomlása bekövetkezett, jeles hazánkfia nagy seregével is külföldön volt kénytelen keresni menedéket az üldözők boszúja elől. Oda vonult akkor szive égető fájdalmával, a dicsőült miniszterelnök, gróf Batthyány Lajos özvegye is, gyermekeivel, s míg a grófné Sveiczban és Belgiumban tartózkodott, Horváth Mihály is az ő házá-nak tagjává lön, s a fiatal Emma és Ilona grófnőket (most gróf Batthyány Gézáné és gróf Keglevich Béláné) valamint Elemér gróftól ok-tatgatta ekkor a magyar nyelv, irodalom, történet és statistika ismereteire. Jelen-leg Olaszországban lakik, az ott élő gróf Károlyi György-né hazánál, Pegliben, Genua mellett, és a grófné egyetlen leányát, Palmát, ugyanazon tárgyakra oktatgatja, — a-mellett folytonosan dolgoz-ván kisebb és nagyobb törté-nelmi műveken.

HORVÁTH MIHÁLY.

Horváth Mihály gróf

munkássága már korán vette kezdetét s idő folytán oly tisztos helyet foglalt el irodalmunkban, melyen a magyar szellem legbecsesb termékei állanak. Nem említjük itt számos egyházi beszédeit, melyeket lelkészi hivatalánál fogva készített, sem azon kisebb műveit, melyek egyházi folyóiratokban jelentek meg. Kedvenc tanulmányát, a történetírást, kell mindenképp tekintetbe vennünk, melyben 1833-tól kezdve évről évre szebb eredményeket mutatott fel. Első dolgozata e nemből egy pályamű volt, melyet a Marczibányi-alapítvány kezeihez még 1826-ban küldte be, de a jutalmat csak 1846-ban nyerte el. E munka nyomtatásban ily cím alatt jelent meg: „Párhuzam az Európába költözött magyar nemzet. s az akkori Európa polgári s erkölcsi műveltségé között.” (Pest, 1847.) — A m. Akademiától 1835-ben kitűzött kérdésre írta azon jeles művét, melynek címe: „Az ipar és kereskedés története Magyarországon a XIV. század elejétől.” E munkának második része is nemskára szintén napvilágot látott ily cím alatt: „Az ipar és kereskedés története Magyarországon a három utolsó század alatt.” E műve is oly jelesnek találtatott, hogy 1840-ben ennek lön oda ítélve az évenként megjelenő munkák legjobbjának szánt akademiái nagy jutalmat, 200 darab arany. El van ismerve, hogy e mű irodalmunkban egyetlen a maga nemében.

Mellőznünk kell e helyen nagy munkásságu történetíróknak egyes kisebb történelmi műveit, melyek időszakonként folyóiratokban vagy önállólag jelentek meg, s melyek értékezések s vázolatok alakjában részint a történetírás elméletét tárgyalták, részint kiszemelve egyes pontokat, a hazai történetből, ezeknek kimerítő kidolgozása által, érdekes és tanulságos monographiákat juttatott a magyar történelem kedvelőinek kezébe. (Ilyenek p. o. Vázlatok a magyar népiség történetéből a török uraság korszakában; Buda visszavételétől II. József; II. József kora; Az 1514-i magyar pörhad; Az Anjouk hatása; Az 1764-i országgyűlés; legújabbban: Frater György stb.) — Legyen elég ez ismertetés befejezéséül Horváth Mihály legnagyobb munkájára emlékeztetnünk, mely „A magyarok története.”

E mű 1841. óta többféle alakban és kidolgozásban jelent meg, eleinte mint kisebb mű a tanuló ifjuság számára, utóbb nagyobb terjedelemben az érett olvasóknak szánva. Tudva van, hogy e derék munka legújabb, újra átdolgozott és bővített kiadása most jelenik meg Heckenastnál, daczára a nagy távolságnak, a szerző saját felügyelete alatt, ki maga intézi messze földről a munka nyomdai hibátlanágát. E munkából eddigelé 2 vastag kötet van a közönség kezén s az akkori megfoghatatlan fordársági akaratnál fogva ugy van hirdelve, hogy „Horváth Mihály Magyarok története, újra kiadta *Hatvani Mihály*.” Ez a Hatvani Mihály azonban nem más, mint épen maga az érdemudus történetíró Horváth Mihály, kinek szívünkben kívánjuk, hogy művének hátralevő részeit mielőbb itt mi köztünk szerkesztsze, imádott hazája földén, melytől a sors oly régóta távol tartja!

A feltámadott költő.

A szabad nép elhullt hős csatákon,
A házra bánat éje szállt.
Messze, bús magányba tért a dalnok,
— Nyugodalmat többé nem talált.
Mint a megbezett oroszánt — sirni
Rengetegbe hajta bús szive:
Fénytelen vadonba bútt a dalnok
Könyezetlen sirba szállni le.

Kardja nem volt — szétörött a harcban.
S lantja — megrepedt a harc után.
Dalnok s lantja büszke cser tövében
Elnyugodtak szélveszek dalán.
Ott pihentek hosszú éveken át,
— Hervadt lomb alatt megszünt a kin —
Álmodoztak — álmut ott borongott
— Ködruhában — bérezek ormain.

S énekét ha csattogány nem zengi:
Zajra kél a szemtelen veréb.
Dalnokvesztett honba' rútt hízegés
Káromolja a dal istenét.
S míg a zsarnok' megvetése némán
Úl az ajkon s zajlik a sziven:
Fölkeresni dalnokát a nemzet
Vágyra gyul titkolt keserviben.

„Lenge szellő — merre jár a dalnok?”
— Kérdik és a szellő nem felel.
„Kóbor fölleg — láttad-e a költőt?”
— És a fölleg szótlan röpölen el.
„Ifjú hajnal — hova lön a lantos?”
— És a hajnal némán elpirul.
„Tünde alkony — tudsz-e dalnokunkról?”
— És az alkony busan elborul.

S mind nagyobb a vágy, mind égetőbb,
Föltalálni a hon dalnokát.
Kínosan sovárg a bánatos nép,
— Nincs, ki eltalálja szívujját! —
S oly boros az ég, ha napja elhunyt,
S színhagyottan — hervad a virág.
— S dalnokáért újra utnak indul,
Ujra kérdi völgyön — bérczen át.

S jel, mi rámutatna, nincs a földön,
Nincs az égen egy sugárka fény;
Lombsohaj, pataksírás, virágköny
Csak panaszt rebegnek völgy ölén.
„Hol a dalnok?” — kérdik szirt' falától.
„Hol a dalnok?” — búsan visszazug!
Nincs vigasztaló hang, nincs sehonnan!
Száz utat követnek — mind hazug!

S már a szívet dulja lángoló kín,
S fölzakadni nem bír a kebel;
A mi úgy fáj, a mi olyan égő:
Enyhülést csupán kitérve lel.
Egy szó dalnok ajkán — jól kimondva,
Egy hang isteniheletet huron
Ah minő idő! . . . Messze tért a dalnok —
Oly boldogtalan az árva hon!

„Harsogó vihar bérezek tetőin,
Adáz hab — haragvó tengerár.
Borus égnek vad leánya — villám:
Szóljatok — a költő merre jár?
Merre hurezolád el öt irigy föld?
Merre érzed hátadon nyomát?
Hol hazajavesztett dalnok él: ott
Bús vonaglás reng vesedén át!”

Hajh, de mind hiába, mind hiába!
Nincs a dalnok, eltűnt nyomtalan!
Csüggedetten tér a honfi vissza,
— Néma kinban oly vigasztalan! —
S míg csorogni hagyja szive könyét,
És nyugodni készül tűzhelyén:
Zsarnok ajkáról gúnykacaját hall,
S hős harag lobog föl bús szívében.

Hős haragra gyúl a tpiratott nép;
— Gúnyolt kinja vérből legaszat. —
Vig sugár mosolyg az ősi kardon:
— Mért is titkolá, mért eddig azt? —
— Két sereg száll sikra — végesatára,
Két seregnek arca oly piros.
Egyik bérben, másik önszívért,
Jött a harcok véroltárhoz.

S hangzik már a harcziel a csatára! . . .
— S mért a hős nép mozdulatlan áll?
Gyávaság? — Nem. — Messzeség ködéből,
Egi dalnok szent varázsa száll.
Ős dicsőség, égő honfibanat,
Szebb jövőt teremtő hit, remény,
Égből ittfeléd hangokba szöve,
Rezg át a szabad nép szíverén.

S megjelen a dalnok. Bal kezében
Lantja zeng és jobbján kard pengé.
Jöttén dicsugár mosolyg az égből,
És az égre néznek a szemek.
„Rajta — itt vagyok — hős nép — utánam!”
— Szól a dalnok és előreront.
S zsarnok s szolga népe összezuzva
Dőlnek el a véres harc-sikon.

— Vége már a harcznak. Bús feledség
Éje rejti, a csaták terét.
A ki annyit szenvedett — a hős nép
Nyugalomban tölti életét.
Dalnokát a harcban elveszté.
Am a lanton megmaradt a dal.
S rajta folyvást zeng az ősi hirnév,
Ősi bánat, ősi diadal!

Eötvös Károly.

Smaragdok és zafirok.

JÓKAI MÓR-tól

Nem mindig az az erősebb, a ki győz, s nem mindig az a győztes, a ki élve marad.

Nagy vigasztalása az összetört nemesnek, hogy a babért maga után rántja a sirba s nem hagy belőle felülkerült ellenének.

Boldog, a ki tudja, hogy kihullt vére után el fog száradni a mező, s nem terem több virágot a hódító számára.

Valami megragadó van azon eszmében, hogy egy egész ország, mely szabad nép keze alatt egy paradicsom volt; a mint e népet zsarnok szomszéd had eltiporta, hogy iparkodott maga is utána halni nemesebb urainak, hogy lepte be futó homok, tengerfövény a liget helyét, a pálmák kertjeit, hogy tagadta meg bércz és völgy a termékenyítő folyamat a szolgatartománytól, hogy kerülte ki eső és harmat annak rónáit, hogy foglalta el az embert uralni nem akaró tájat a dú-vad.

Muley Husszein igen kis földbirtok fejedelme volt azon részben Egyiptomnak, a mit a Holdhegyek nagyon hozzájárulhatlanná tesznek.

A török hódítók soha sem tarták érdemesnek, ez utjokba nem eső kis tartományt hadseregekkel leigázni; elégnék találták, ha annak patriarhális fejedelme hódolati elismerésül a szultánnak rendes jobbágydíjat fizetett s a helytartó basáknak nem alkalmatlankodott.

Az omajiták őslakói voltak a kis hegytartománynak, kik régen a Hedsira számítás előtt települtek meg itt, még az asszír királyok had-dulása elől menekülve ide s azóta nem vitték hegyeiken túl történetüket.

Azt beszélik e kis nép hazájáról, hogy az volt maga a paradicsom. Nem a hitrege Édenkertje, mely magától termett enni inni valót; s hol a polgárzat igényei a szükséges fügefalevélén túl nem terjedve, nagyon könnyen kielégíthetők voltak, hanem egy valódi civilizált paradicsom, melynek kényelmes országutai vannak, termékeny majomkenyérfaival szegélyezve; ültetett kokusz és pizáng ligetei, gazdagon termő rizsfölde, gulyái és ménesei, csinos városai, falvai, tarkára festett épületekkel; melynek asszonyai selyemben, férfiai lóháton járnak; melynek voltak részrehajlatlan igazságot szolgáló bírái; bátor és edzett hadserege; éneklő és csillagvizsgáló tudósai, s iskolái, a mikből a nép ezeket megértse; és a hol mind e jókat nem adta a föld ingyen, hanem azt meg kellett munkával szolgálni; mert a Holdhegyek mögött lakónak meg kell fogni a szelet, meg a vizet és meg a földet, ha azt akarja, hogy e három elem egymásnak hasznosan szolgáljon, különben a vizet elnyeli a föld s a földet elhordja a szél. A föld ott könnyű homok, a hegyeknek patakjuk nincs, s a Khamzin viharának nyílt útja van a déli hegynyilatón keresztül. A homokból televényt varázsolni, az esőzéseket nagy medenczékben felfogni s a széljártat ültetett erdőkkel elzárni, mind emberi kéz feladata volt. Az omajiták paradicsomában dolgozni kellett.

Mi volt hát mégis a paradicsomi állapot náluk?

Az, hogy mindenki korlátlanul ura volt munkája gyümölcsének. — Nem jött abból senki dézsmát szedni, nem vetettek rá adót, nem kívántak önkéntes adakozást; nem hajtottak senkit közmunkára ingyen; nem érezte senki semmiféle közteher súlyát.

De hát miből élt a fejedelem? Miből tartotta fel udvara fényét, mivel fizette hivatalnokait? hogy tarthatott hadsereget? mivel jutalmazta a néptanítókat, a tudósokat? mint építettett község-házakat, védfalakat? miből elégíté ki a szultánt, és a helytartó basákat, ha semmi adót sem vett be?

Ez épen a paradicsom eszméjének a kulcsa!

A titok megfejtése egy homokpusztában fekszik, a tenger és a Holdhegyek között.

E sós sivatag, melyen sem fa, sem bokor nem tenyész; melyet a tengerdalgály mindennap kétszer eláraszt s esigahéjakkal betérítve hagy el; az omajiták kincstára.

E homokpusztában, valahol, fedezték fel a Ptolomaeusok idejében azt a hírhedt *smaragdtelepet*, melynek köveivel egykor Ptolomaeus Evergetes egy egész trónterem boltozatát kirakatta.

Két mérföldnyi kerületben e homokpusztától nem volt szabad emberi lakást építeni azon őrtonyokon kívül, mikben a király

lövészei laktak, kik arra vigyáztak, hogy avatatlanok lábnyoma ne érintse a szent homokot; melyben a kis ország kincstára fekszik.

Tizenkét férfinak kellett csupán tudni a smaragdtelep hollétét. Azokat eskü kötelezé, soha el nem árulni e titkot, s ha egy kihalt közölök, helyébe mást eskettek fel; ez volt a legfőbb, a leg-gazdagabban fizetett hivatal: a smaragdaknászoké.

A környék népe és maga a kis tartomány lakossága is csak annyit tudott, hogy e smaragdtelep létezik valahol a homokpusztágon felszine alatt; de hogy honnan járnak bele? mi uton hozzák ki a földből e drágaköveket? azt ki nem bírta találni senki.

Tán a tenger alatt jártak bele, vízmentes alaguton át? vagy épen más helyen rejtegették ez aknát, míg látszólag e helyet őrizteték nagy gonddal? Annyi bizonyos, hogy ez akna kifogyhatlanná tévé a kis királykák kincstárát; még az egyiptomi helytartó basák sem bírták azt soha kiüríteni; a hagyomány szerint oly mennyiségben volt e földalatti kincs a bányászok rendelkezése alatt s oly könnyű volt a hozzányulhatás, hogy csak azért nem hoztak belőle napfényre többet, mint a mennyire szükségük volt, hogy e nemes kö becset le ne szállítsák sokasága által. Azonkívül is az olyan nagy darabokat, miknek senki sem bírta volna megadni az árát, rendszeren a szultánoknak küldték ajándékba, kik eleitől fogva nagy pártolói voltak e kis ártatlan népnek, mely senkit sem bánt, semminek nincsen útjában, semmit nem igényel, meglakik a legterméketlenebb földön s oly pontosan fizeti a busás adót.

Valóban az ilyen népet nem is lehetett eléggé megbecsülni.

Muley Husszein volt e kis országnak utolsó fejedelme. Ő gyűjtötte az utolsó smaragdokat a sós pusztá fövényéből.

(Folytatás következik.)

Az arab ló.

Az arab lovat következő sajátságok jellemzik: csinos fej, hegyes fülekkel, izmos, de szép formájú tagok, karcsu, nem nagy alak és élénk szemek, mely utóbbiak miként az ébnél, az értelemnek bizonyos fokát árulják el, mi a gazda családjával való folytonos együttlét következménye. Az arab ló, mint az eb, tetszése szerint nyargalászhat, ugrálhat a szabadban; majd néha ör gyapjút állíttatik fél a sátor előtt. Ki van téve az idő mindenféle viszontagságának s más fajta európai lovakhoz képest nagyon takarékos élelmezésben részesül. Naplementekor kap abrakot, mely némely vidéken árpából, másutt tevetéjből, vagy vízzel készült datolyapépből áll, lóherével vagy más füvel vegyítve. Ha pedig nagyon fáradságos utra kell mennie, nyers és főtt húst adnak neki.

A beduinok öt nemes fajt különböztetnek meg, melyek azonban eredetileg mind Nedsből származnak s következők: a tanev-se, manekeye, koheyl vagy koklani, saklawye és julfa, mely utóbbi a koklanival legtöbbször becsülnetik. A julfa ló kicsi virgoncz állat, nagy viszontagságokat képes kiállni s El Ahsa tartományban található; a koklani-faj valamivel nagyobb s hazája Yemen tartomány vagy sajátlag Nedsd. E legjelesb fajoknak ismét több mellékágai és másodrendű fajtái vannak, ugyanarra, hogy minden egyes, nemesverü kancza, ha gyorsasága és szépsége által különösen kitűnik, új fajtának lehet alapítója. E különféle fajták lajstroma végtelen, mert minden egyes ló származása tanulevéll bizonyíttatik, mely igazolványok apáról fiura szállnak, s nagy gondnal őriztetnek. Az arab ló, legyen bár a legjobb fajtából való, ha más országba vitetik, csakhamar elvész. Az arabok a fajt az anya után határozzák meg. A lovak száma Arábiában aránylag csekély; utazási célokra lovak helyett mindig tevéket használnak.

Az arab lovak gyorsasága és kitartásáról számos történetkét beszélnek; álljon itt egy pár idevonatkozó, kevésbé ismert adoma.

Egykor egy szegényül öltözött arab jött egy sovány lovon Isset basához, ki nagy lókedvelő.

„Tudom, mond az arab, hogy te szép és jó lovakat keressz. Tekintsd meg az enyémet; ha megveszed, 45,000 piasterért (mint egy 2700 tallér) oda adom.”

Isset basa, daczára komoly természetének, hangos kacajban tört ki ez ajánlatra s így szól: „Bolond vagy te, barátom; lovad gyöpmesternek való; én nem adnék érte többet 500 piasternél.”

Az arab pedig viszoná: „Megadod te a 45,000-et is, mihelyt tulajdonait megismered. Parancsold meg embereidnek, hogy legjobb lovaiddal velem pár órahosszat versenyt fussanak, s fogadni merek, hogy lovam a teidet egy félórával megelőzi.”

A versenyfutás el lön rendelve, s az arab lova oly jelesül ki-tüntette magát, hogy a basa azonnal kifizette érte a 45,000 piasztért.

„Ez még nem minden, szólt az arab, miközben lovára ismét felpattant. Parancsolt meg embereidnek, hogy üzenek engem mint ellenséget s lődözzenek utánam; meg fogod látni, mire képes e ló.“

A mint kívánta, úgy történt. Puskalövésekkel üldözték a futó arabot, de a nélkül, természetesen, hogy találták volna. Egyszer csak elkezd ingadozni, a kantárszár kihull kezéből, ő a földre esik, hol magát halottnak színlelve, fekvé maradt.

A ló rögtön megáll, rátekin urára s megszagolja; azután védelmi állásba helyezi magát, vissza-visszarug s mihelyt valaki közeledik, meg akarja harapni. Miután a támadókat elűzte, urát ujlag megszagolta, végre felület annak szájához hajtá, mintha parancsot várna tőle. Erre hirtelen fölegyenesedve, egy diadalnyerítést halaltott, aztán urát nyakánál fogva ovatosan szájába vette s vele néhány száz lépésnyire tova-nyargalt.

A basa, mindezt látva, szinte magánkívül volt örömeben, s épen arról gondolkozott, hogy minő jó vásárt csinált, midőn a jelenet hirtelen megváltozott. Az arab fölkelvén a földről, lovára pattant, s nyakát megsimogatván egy rövid kiáltást hallatott. Vezényszó volt ez, mire a ló, már a nagy pénzösszeggel is megterhelve volt, nyilsebesen nekiiramodott a futásnak, mig végre egészen eltűnt a meglepett bámulók szemei elől.

A török nem igen szokta elárulni benső felindulását, de annál boszuállóbb. Képzeltetni Iszet basa dühét, ki egyszerre lovát is, pénzt is elvesztve, s magát ily csúfosan kijátszva látta. Rögtön lovakat küldött a szökevény után, de egy egész heti üldözésnek semmi eredménye sem lön. E közben a basa már feledni kezdte a dolgot, midőn a szökevény arab, egészen váratlanul, ismét megjelent lovával a basa előtt, ezuttal egy tevé is hozván magával.

Az arab tiszteletteljesen üdvözlé a váratlanul meglepett basát s aztán így szólt: Te engem nem tartottál becületes embernek; föl kell tehát világositanom magamviseletét. Innen ott-honomig pusztá terül el, melyen hazamentemkor könnyen elrabolhatták volna pénzem, vagy meg is ölhetek volna a sivatagon kalandozó rablócsapatok. E veszélytől csak lovam menthetett meg kitünő gyorsasága által. Ime, ez magyarázata kétes önviseletemnek. Most, miután pénzem otthon bizosságra helyeztem, visszahoztam a lovat, melyhez semmi jogom sincs többé. Eközben egy köny lopózott a beszélő szemébe. „Bocsásd meg gyengeségemet, folytatá tovább; egy jó barátot veszték ma el; ezen tevé csak szolgál az én szememben, mely engem visszazállit sátoromhoz.“

A mint tudjuk, az angolok is sokat tartanak lovaikra, és méltán; ezek azonban a valódi arab lovaktól nagyon, nagyon messze állanak. Legyen szabad egy adomát elmondanunk. A midőn Kur-sid basa volt Nedsd kormányzója, néhány angol azon indítványt tette az araboknak, hogy ezek velők versenyt futtassanak. Az arabok ráálltak, mire az angolok negyven napi halasztást kértek, hogy lovaikat kellőleg elkészíthessék. Az arabok, kiknek lovai

mindig készen állnak, nem tudták megfogni, mi szükség van oly hosszú készülődésre; azonban a halasztásba beleegyeztek. Midőn a határnapon összegyűltek, az arabok azt kérdezték, hogy hát hány napig tartson a versenyfutás? E kérdés meglepte az angolokat, s azt válaszolták, hogy csak egy óráig fognak nyargalni.

Erre a beduinok hangosan fölcazavga mondák: „Bizony nem érdemli meg az az egy órai lovaglás, hogy az ember 40 napig készüljön rá.“ [Az angolok mentegetőztek, hogy már ez náluk szokás; de bizonyosak benne, hogy lovaik, a 40 napi előkészület után, épen úgy le fogják győzni az arab lovakat is, mint legyőztek minden európaikat. A beduinok kételkedve nevettek; midőn azonban két angol ló tetőtől talpig felöltözött, két sovány, emberi lénynek alig nevezhető lovak által elővezettetve, a beduinok közt oly rengeteg habot tört ki, hogy beillt volna egy kis mennydörgésnek. Azt hitték, hogy az angolok csak kötekedni akarnak velők, s Kur-

sid basának nem kis fáradságába került, rábeszélni őket, hogy a versenyfutásban résztvegyenek. Három órai nyargalásban állapodtak meg, mely egy adandó jelre veendi kezdetét. Az első félórán az angolok voltak előnyben, de csakhamar beérték s végre el is hagyták őket a beduinok, úgy hogy mire amazok a célhoz értek, az utóbbiak már jóformán ki is pihenték magukat. De hát a célnál! ott tünt ám ki még a különbség a két lófaj közt! — Mig az angol lovak lélekzet nélkül, egészen kimerülve s mozdulatlanul álltak; addig az arab paripák vidoran ugrándoztak, s türelmetlenül kapálták a földet, mint-ha elleneiket új versenyre akarnák kihíni. A beduinok pedig becsmérve jegyezték még: hogy nem kellene nekik olyan ló, mely három órai nyargalás által is tehetlenné lesz. +

Aranymondatok.

— Az erkölcs sokat emelt már a királyi székre: de a bűn többet vetett le már onnan.

— Alfons, spanyol király annyira kedvelé a tudományt, hogy királyi ezimere főkeül nyitott könyvet választá.

— Arisztótes kérdeztetvén: a szorgalmas tanulás által mit nyerne? felelé: Önmagam-

mal szolgálhatok és e társasági gyönyörökért senkinek sem kell lekötellezve lennem.

— A tudatlan ember sötétségben pislogó világ és hasonló Polifemusz-nak szemefosztott képéhez... Senkinek nem irigylem, mond egy régi bölcs, ki többet tud nálamnál; de szánakozom mindazokon, kik kevesebbet tudnak.

— Iparkodjál nagy lenni; középserűség a nemes szívnak nem elég. Kisded dolgokban magát felmagasztalni, annyi mint a kicsinyben nagynek és semmiben valaminek lenni.

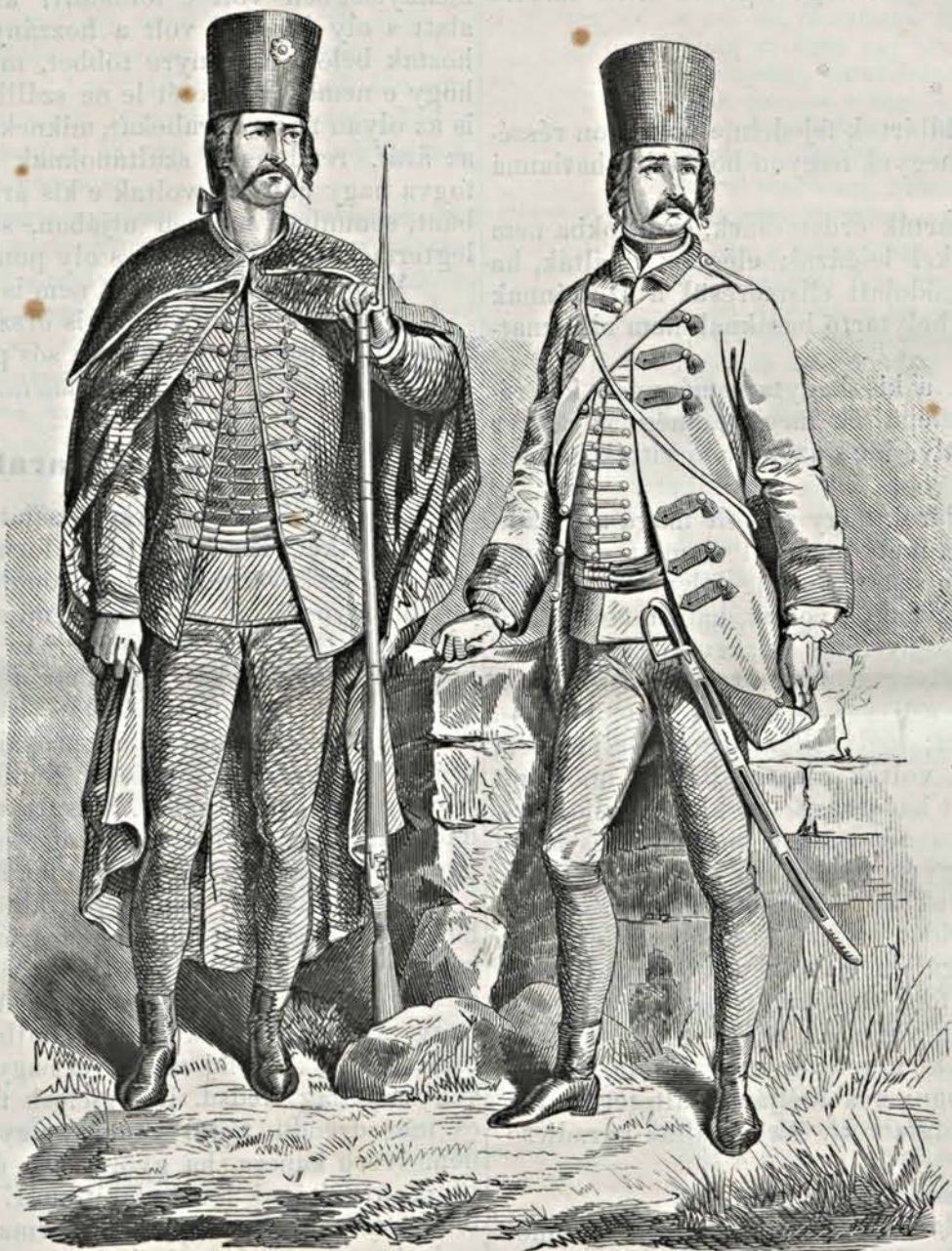
— A jó mű önmagát dicséri; a jó erkölcsök megnevesítnek, és a ki nagy elméjű, nem szükség, hogy nagyobb legyen...

— Egy lacedemonbeli kérdeztetvén, minőnek itélné ő Tirteust a költőt, felelé: jó ő — az ifjak megvesztegetésére!

— Sokratest, midőn csodálnák, hogy mindig csak az erényről, a csil-lagokról s a felső elemekről pedig soha sem értekeznek, felelé: „A mik felettünk vannak, azokhoz nincs közünk.“

— Bias pedig ezeket a bagoly szemeihez hasonlítá, mondván: ennek szemei éjjel jók, a nap fényinél pedig vakok: azoknak is eszük a hiúságok kutatásában éles, az igazság tündöklésekor pedig homályos.

(Folytatjuk.)

A magyar viselet történetéből: 4. Végvidéki és rendes gyalog katona 1730-ból.

Vázlatok a magyar viselet történetéből.

Magyar hadsereg: I. Gyalogság.

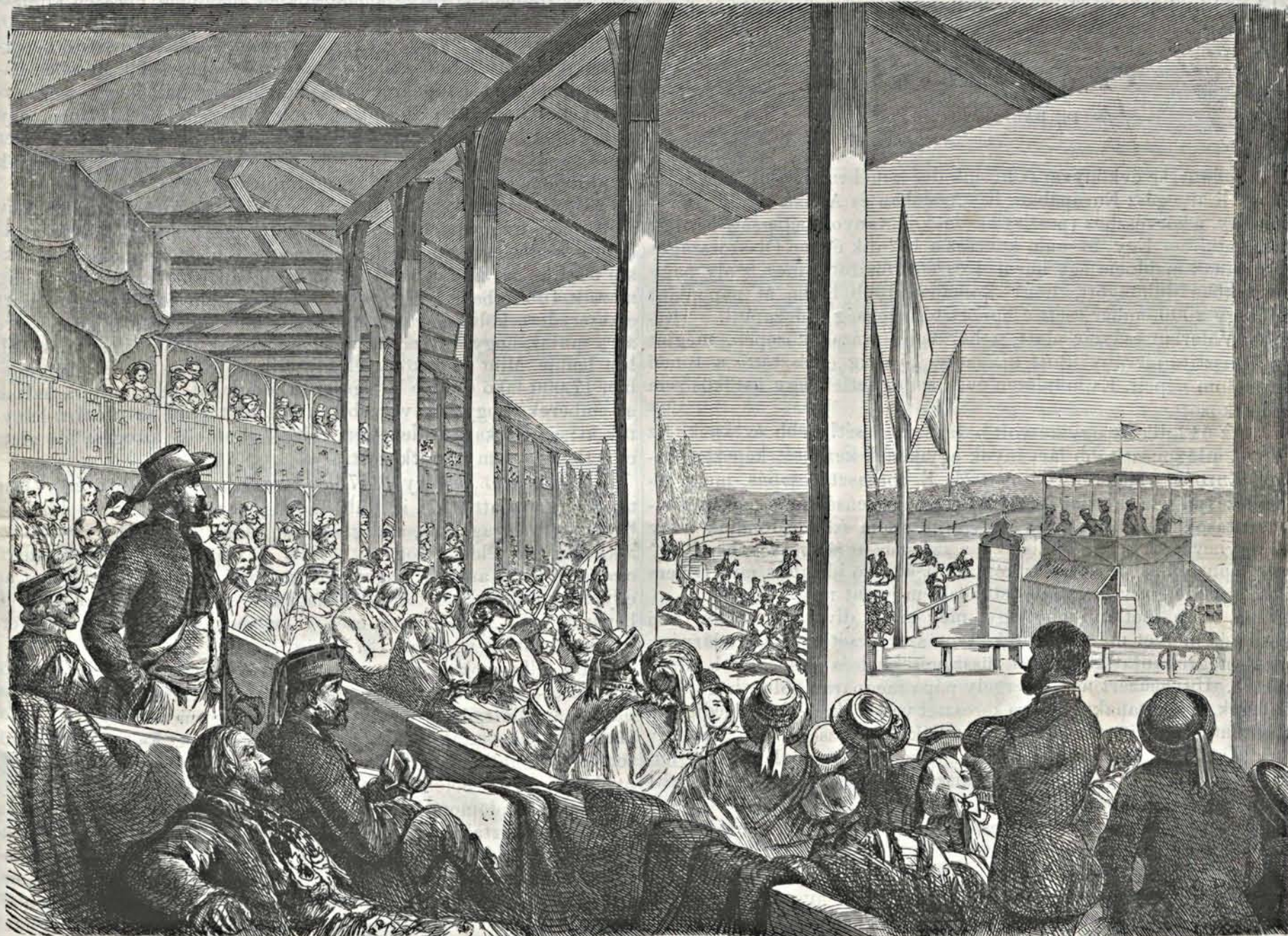
(Folytatás.)

A mult század elején már lényeges változásokon ment keresztül a magyar gyalogság öltözete, szöve csaknem minden század-nyegyben változott, mindinkább kivétkeztetve magyaros jellegéből. Az idegen formák világos hódításai fokenként több tért foglaltak el öltönyén, annyira, hogy napjainkban már csupán csak a nadrág és bakancs az, a mi magyar eredetű, a mi magyar gyalogságunk külsején.

A paróka-kor nem nagy befolyással volt viseletünkre, leg-alább parókat nem viselt egy jóra való magyar sem. — Annál na-gyobb hódítást tett nálunk a *czopf* kora. A mit a férfiero kény-szerrel sem vihetett végbe, létesíté azt a női kormány befolyása;

rózsával; termetén czombig erő hosszu mellény, derekon övvel körül kötve; e felett rövid magyar dolmány nyitva; ez és a mel-lény kétsoros zsinórzattal van diszitve; továbbá magyar szüknad-rág és topán. Válláról hosszu galléros köpönyeg foly alá. — Fegy-vere hosszu nehézkes, de rövid-szuronyos puszka és rezes kard, mely derekáról függ. — Öltözete színei ezredenkint változók.

A második alak egy magyar gyalog katona hasonló főveggel; hosszu fehér mellénye, veres zsinórzatu és veres övvel körülöve-zett. E felett van hosszu fehér kabátja, veres (vagy más színű) hajtókával s lehajtott gallérral. A zsinórzat helyét hármásával két szakaszba osztott széles, bojtos, veres sujtás pótolja; kabátjának első és hátulsó szegletei összetűzvék. Ez a boldog emlékeztü frakk bölcseje volt, melyből ez utóbb teljesen kinötte magát. Ezen öltönydarab már vegyítéke az attilának és frakknak. — Lábit ma-gyar veres nadrág zsinórzat nélkül és fekete topán földi. Fegyvere

Paraszt-lófuttatás a pesti gyepen.

a lovagias magyar nemzet a nő-királyt megtudta védni külellenei-től, de nem tudta megvédeni önmegzettségét az idegen elemektől, mert miután haját nőies kontyba sodorta s felpántlikázta, ruháza-tában is az idegent kezdte követni.

E kor kinövése elterjedt a komoly harcziakra is. Itt kezdődik a magyar gyalogság jelmezének elnémetesítése. Így már a XVIII. század másod tizedében a hadsereg szerveztetvén, s az osztrák mód szerint ezredkebe osztatván fel, rendes egyenruhát kapott. De ezen egyenruhák is már észrevehető az idegen elem befolyása, — a mennyiben a czopfon kívül, a magyar szokás ellenére, már hosszu mellény és nyitott dolmány fordul elő.

Nézzük mellékelt rajzunkat.

Az első alak egy magyar végvidéki gyalog katonát ábrázol 1730-ból; ez még teljesen magyar öltözetet visel. Fején magas, egyenes főveg ellenző nélkül, a főveg közepe táján elől egy réz-

szintén hosszu szuronyos puszka és kard. Bal válláról jobbra függ fehér szíjon a tölténytáska, ellenkező irányban pedig egy vékony szíjon tarsolya.

(Folyt. követe.)

Vizelety Béla.

Paraszt-lófuttatás a pesti gyepen.

A lóversenyek, a jelenkornak ezen olympi játékai csaknem mindenütt egyformák, mert e tekintetben általában az angol szokások vannak elfogadva, annyira, hogy e szokásokat úgy az urak, mint a lovászok, nemcsak a lovag-lási módban, de még a ruházatban is majd mindenütt utánozzák. Jellemző különbséget csak akkor veszünk észre, ha a futtatásban a köznép fiai is résztvesznek. Ez eset pedig a paraszt-lófuttatásoknál szokott előfordulni, hol a nép fiai nemzeti sajátságait, eredeti lovaglásmódjokat tartózkodás nélkül érvényesítik. Másképp üli és sarkantyuza lovát a magyar, másképp lengyel, s mind a kettő ismét másképp, mint az angol. Már csak azon körülmény is, hogy a különben czélszerű lovászruhát a nemzeti viselet váltja fel, a paraszt-lófuttatást festőibb, érdekesebbé teszi; azon megszorítás pedig,

hogy e versenyben csupán azon országbeli lovakon lehet résztvenni, hol a futtatást tartják, — mondjuk, ezen megszorítás a verseny mintegy nemzeti becsületbeli dologga, vagy legalább nemzetgazdasági ügygyt emeli, mint-hogy köztudomás szerint, ezen futtatások valódi célja: a hazai lófajok nemesítése. — Az idej futtatásán a „mezei gazdák díjára“ csak hárman versenyeztek: u. m. Szaloczky György pesti 8 é. sp. her. „Baudi“. Pauer Markus pesti 9 é. p. her. „Csinos.“ és Szeipek József pesti 8 é. p. k. „Kese“ nevű lovával. Volt még ezeken kívül egy negyedik is, kit azonban a pályatért s így többé szó sem lehetett róla, hogy társait utólréje; pedig egész valószínűség szerint ez lett volna az első nyertes, miután jobb is, szebb is volt társainál; hibája csupán egy volt: a gyakorlatlanság. Ily módon az első díjt (100 ft.) Szeleczky, a másodikat (75 ft.) Pauer, a harmadikat (25 ft.) Szeipek nyerte el; a mi nem igen nagy dicsőség, midőn annyian vannak a versenyzők, hogy mindegyikükre jut egy-egy díj, s így mindegyik győzelme bizonyos. Csak azt sajnáljuk, hogy a „mezei gazdák díjára“ oly kevesen versenyeztek, holott kétségtelen, hogy a lóversenyek dicső alapítója a fősulyt a mezei kisebb gazdák lovainak javítására helyezte; de ennek oka többek véleménye szerint a lehető kárral arányban nem álló díjak csekélységében keresendő, melyért, mint ugyis bizonytalanért, nem mindenki kockáztatja épen legjobb lovát.

Az üstökösökről.

Dr. BARDOCS LAJOSTÓL.

(Folytatás.)

Schnurrer évkönyvei (Chronik der Seuchen) szerint, a 165-dik évben K. u. egész Európában, Kis-Ázsiában és Afrika északi részeiben egy, a kórvészhez (pestit) hasonló járványos betegség kezdett uralkodni. — Egy hasonló kórvész a 182-dik évben Olaszországot lakosainak majdnem egy harmadrésztől fosztotta meg, s oly nagy mértékben dühöngött, hogy Rómában több heten át naponként mintegy 2000 ember esett e borzasztó betegség áldozatául. — Később, Valerian császár alatt, a harmadik század közepén, megint egy pusztító járvány ütött ki, mely 15 évig emésztette a római birodalom népeit. És mindezen években egyetlen egy üstökös sem mutatkozott.

Az 542-dik év egyike volt a legszerencsétlenebb éveknek. Ez év t. i. a legpusztítóbb járványok egyikének kezdetét képezte, melyek Európát valaha meglátogatták. E borzasztó csapás, mely temetkezéssel jelelte útjait, általános természetlenséggel s nagy sáskapusztításokkal kezdődött és 50 évig meg sem szűnt. Mondják, hogy az ugynevezett keleti pestis ekkor származott át Európába. Nagy volt a pusztulás, de az egész korszakot képező idő alatt, mint Olbers írja, egyetlen egy nagyobb üstökös sem jelent meg.

E szerencsétlen időből egy, még ma is divatózó szokás veszi kezdetét, melyet meg is említek. Azon szerencsétlenek, kik a járvány által megrohantattak, heves tüszögésekkel és ásitásokkal kinezottak. Ugyanazért nagy Gergely pápa megparancsolta, hogy azon betegek, kik ásitának, szájkora keresztet vessenek; azoknak pedig, kik tüszötenek, a körülállók azt mondják: „egészségére adja Isten!“

Keleten a 717-dik évben egy három évig tartó kórvész keletkezett, mely e rövid idő alatt kiszámíthatlan pusztításokat vitt véghez. Csak Konstantinápolyban 300,000-re teszik azok számát, kik ezen betegség áldozatjái estek. Üstökös azonban az egész időben sehol nem mutatkozott.

A 996-dik évben a „szenttüz.“ nevű betegség terjedett el Európában. Ezen igen nagy mértékben ragadós nyavalya, melyből később a „szent Antal tüze“ származott, igennagy pusztításokat vitt véghez. Nagyobb üstökös ez időben sem volt látható.

Az 1092-dik évben mind az emberekre, mind az állatokra nézve valóságos pusztulás következett be, mely 5 évig tartott. A szerencsétlen kórvészben; mely igen nagy mértékben elterjedt, rakásra haltak az emberek, úgy, hogy némely vidékek pusztává váltak, mások pedig még szerencsésebb körülmények között is lakosaik felét veszítették el. Már azt hitte a nép, hogy az utolsó ítélet fog bekövetkezni. Maguk a házi állatok a hegyekbe és erdőkbe menekültek a pusztító nyavalya elől, s ott elvadtak. Az utolsó években Palästínába származott át a rémitő kórvész, s ott a többi között, a kereszties hadat is nagy pusztítással támadta meg. — Jeruzsáleben több heten át 500 ember halt meg naponként. Antiochia majdnem egészen kipusztult. Az első kereszties hadseregből két hónap alatt 200,000 embernél többet söpört el e betegség. — Nagyobb üstököst azonban, mint Olbers jegyzetei róla keszedenek, csak 1071, és 1097. évben, tehát 21 évvel a betegség előtt s 5 évvel az után lehetett látni.

A történelem nem mutat fel századot, mely az emberi nemre nézve oly szerencsétlen lett volna s arra annyi nyomort árasztott volna, mint a tizennegyedik.

Mindjárt az első tizedben (1310-ben) egy hét évig tartó kórvész kezdte pusztítani egész Európát. Strassburgban 13,000, Bazelben 14,000, Mainzban 16,000, Kölnben 30,000 ember esett e kórvésznek áldozatul. Sok város majdnem egészen megfosztott lakóitól. — Egy nagy üstökös csak 1305-ben, tehát a betegség előtt 5 évvel mutatkozott.

Harminez évvel ezután (1347-ben) bekövetkezett a borzasztó dühgálal (pestit), mely később „fekete halál“ név alatt lett ismeretessé. E betegség Ázsia északi részéből származott, s 5 évi tartama alatt az egész föld minden ismert tartományait bejárta. — Általa oly tömegestül söpörtettek el az emberek, hogy a hullák rakásonként maradtak az utcákon eltakarítatlanul. Bagdad, Diar-bekir és Damaskus városok lakosaiból majdnem egészen kipusztultak. Guzában egy hónap alatt 22,000 ember, Londonban 80,000, Párisban közel a lakosság egy negyedrészre esett a pusztító betegségnek áldozatul. Lübeckben egyetlenegy éjen 1600, Bécsben három hónapon át naponként 700—800 ember halt meg. — Az évkönyvek feljegyzései szerint egy nagyobb üstökös 1347-ben, egy pedig 1351-ben jelent meg. E szerint tehát a mily joggal rá lehet fogni az elsőre, hogy a betegséget előidézte, oly joggal tarthatjuk az utóbbit ugyanazon baj megszüntetőjének.

Ugyanezen fekete halál 1356-ban újabban kitört, s újabb 5 év alatt még iszonyatosabban dühöngött, mint előbb. Petrarca, ki Lauráját általa vesztette el, s ki azért e csapást igen élénk színekkel festi le, azt állítja, hogy Olaszországban 1000 ember közül alig maradt 10 életben. Lehet, hogy a kedves Laurája elvesztése miatt elkeseredett költő egy kissé nagyit, de tudósítása mindenestre arra mutat, hogy a hazájára mért csapásnak iszonyu nagyank kellett lennie. Mint az évkönyvek beszélik, Kölnben 20,000, Avignonban 17,000 lakó esett e betegségnek áldozatul. Oly annyira haltak az emberek, hogy sok városban a hullákat csak az utcára hányták ki; az eltakarítás lehetlen volt. — Üstökös az egész idő alatt egyetlenegy sem mutatkozott.

A pusztító járvány 1367-ben harmadszor is kitört, és „Vitus táncz“ név alatt 1374 ig dühöngött. A szerencsétlenek, kiket e betegség megragadott, addig szaladgáltak, tánczoltak és örföngtek, míg élettelenül rogytak össze. A népek e végtelenül tartó csapások által annyira megrémültek, hogy minden vagyonukat az egyházaknak és kolostoroknak hagyták, s a világ végét készülték bevárni. — Az évkönyvek ezen 7 év alatt sem említenek egyetlenegy üstököst is, egész 1375 évig.

De felhagyok e sok szerencsétlenség elősorolásával. Az előadattakból, kinek szíve és esze helyén van, beláthatja, hogy annyi ok van mellett, hogy az üstökösöket a szerencsétlenségek okozójának tartsuk; mint amellet, hogy ne tartsuk. És ez csak az elősorolt történeti adatokra vonatkozik. Az, ki a természetudományokba jobban beletekintett, sokkal magasabban áll, semhogy babonás jövendőkra hallgatna. — Elég szomorú dolog, ha azt kell tapasztalunk, hogy az emberek a helyett, hogy a művelődés és felvilágosodás gyarapítása által az előítéletek nyüigéből kibontakoznának s mind maguk, mind embertársaik jólétét előmozdítanák: közepette a nyomornak, maguk gondolnak ki alaptalan bajokat és kísértetes reinképeket, hogy azokkal gyötörjék magukat és embertársaikat!

Ha az üstökösökről mondtak és mondandók elég alaposak lesznek is arra, hogy az irántok uralkodó balga hitet (mintha ez égitestek háboru, földrengés, betegségek s több ily csapásokat idéznének elő, vagy azokat előhirdetnék), megingassák, vagy itt-ott eloszlassák: találkoznunk fognak nem kevés számmal mégis, kik az üstökösöknek az időjárásra (hidegre, szárazságra, zivatarokra, légütnetekre) nem kevés befolyást fognak megengedni, sőt tulajdonítani.

Hogy az üstökösök bármily közel járjanak is földünkhöz, sem hideg telet, sem szárazságot, sem zivatarokat elő nem idézhetnek, ép oly bizonyos, mint az, hogy erre nézve az előtünk ismeretes bolygók sem bírnak semmi befolyással. Ha valamely üstökös képes volna telünket hideggy vagy nyarunkat forróvá tenni, akkor azt nemcsak egy téle vagy nyár nézve eszközölné, hanem minden bekövetkezendő időkre; és pedig oly módon, hogy földünket egy nagy katasztrófa által utjából kisodorván, azt vagy a naphoz köze-

lebb szorítaná, vagy attól messze távolra elhuzozná, vagy földünk tengelyének irányát változtatná meg.

Lehetséges-e ez, és csak távolról is valószínű-e, csak később és ott fogok rá felelni, hol arról lesz szó: mennyire van okunk az üstökösök által előidézhető katasztrófától félni, és mennyire nincs.

És most térjünk át az ismeretesebb üstökösökre, lássuk az utakat, melyeken ez égi vándorok bolyganak, és vizsgáljuk az időt, melyet pályájok megfutására szükségesnek.

Hogy találta fel Newton a nehézkedés (gravitatio) törvényét, hogy ült ő Woolsthorpon kedvenc kertjében, hogy esett le az alma a fáról, és mikép elmélkedett a nagy férfiú ez almaesés felett, e szűk tér, meg nem engedí, hogy elbeszéljem. Ránk nézve elég annyit tudni, hogy egy alma leesése vezetett Newtont a nagy felfedezésre, azon törvény felfedezésére, mely szerint a milliónyi égi testek millió és millió mérföldekre terjedő pályájokat a megmérhetlen világűrben a legnagyobb rendben s a legszebb egyetértéssel megfutják és ismét újra kezdik.

Első, ki a nehézkedési elméletet az üstökösök pályafutásának kifürkészésére használta, Halley volt a mult század elején. Már 24 üstökös útját kiszámította volt, midőn azon észleltre jött, hogy ezen 24 üstökös közül háromnak az útja, vagyis pályaelemei any-

nyira összeegyeznek, hogy a három különböző időben mutatkozott üstököst ugyanazon egy csillagnak kell tekintenie. A buvárférfi tehát ezen üstökös pályafutási idejét 75—76 évre számította, kimondotta, hogy ezen üstökös az 1758-dik év végén vagy az 1759-dik év kezdetén ismét meg fog jelenni.

El lehet gondolni, hogy a buvárférfi a megjelenési napot meg nem mondhatta, mert meg nem volt azon helyzetben, hogy azon akadályokat, melyek az üstököst nagy utjában késleltethetik, kiszámíthatta volna.

E nehéz feladat megoldását tehát Clairaut, egy francia mathematicus vállalta magára, kit hosszú munkájában Lepaute tudós asszonyság segített. E két számító tehetség latba vetvén azon akadályokat is, melyek az érintett üstököst pályafutásában késleltethetik, hat hónapig szakadatlanul számított, s az eredményt ekkép hozta ki: hogy az égi vándor 1759-dik évi ápril 13-dikán fog belépni a napközbe (perihelium); 30 napi késedelemre vagy sietőségre azonban időt engedett neki.

Az egész világ figyelme az üstökös megjelenésére volt irányozva, s a kíváncsiságtól feszült emberi kebel nyugtalan türelmetlenséggel várta, vajjon a nevezetes jövendőllés beteljesedik-e vagy nem?

(Folytatás következik.)

TÁRHÁZ.

Hazafiu megtiszteltetés.

E lapok 27-ik száma közlé a megtiszteltetést, mit Vác városa az 1848. g. korszak egyik legnagyobb férfának, Földváry Károlynak nyújtott. Szabadon, folytatlag, a következő okmányokat adnom. Helyesen mondja a szerkesztőség, hogy a katonai érdemek méltatásának csakis örvendünk lehet; s ki az e hazában, kivel e téren a két Földváry a versenyt ki nem állama? Pest, jul. 27-én 1861.

K. Gábor.

Földváry Sándor levele Szeged városához.

Tisztelt polgártársaim! Azon korszak, mit e nemzet feláldozó hűsége a haza megszentelt törvényeihez kitörölhetlenül vésett a világtörténelem évkönyveibe: reám nézve csak azért is feledhetlen maradna, mert, jó és balszerencse közt, önökkel kézfogva járhatam le, parányi részben bár, hazafiu tartozsomat.

Hű törekvéseimet a legfőbb jutalom koszoruzta: polgártársaim elismerése, mely, talkevezőleg, nem tehetségeim csekélységét, hanem az akarat őszinteségét mérlegelte.

S e szives elismerést önök, Uraim, még azzal tetézték, hogy 1849. ápril 15-én költ s az . I. hajlított végzésök által, e lelkes hatóság kebeléhez közvetlen kötelekkel is csatolandók, polgári sorába érdemesíték igénytelen személyemet; sőt, hogy e legfőbb jutalom emlékezete családomban is megörökíttessék: számomra száz lánec földet adományozni méltóztattak.

Hatósági megbízottaink . II. alá hajlított jelentése mutatja, hogy e határozat törvényes formában végrehajtott, s én az adományozott terület birtoklásába tetleg is bevezetettém. Azonban

Mihamar elkövetkezett azon gyászidő, mely hazánk ezredéves alkotmányát felrombolva, az egyes polgárokat személyes jogaikban is az önkény védelten áldozataivá tette.

Mint annyi másra, reám sem várt kedvező sors. Az akkor Szegeden dulongott, s újabban, hivatalos rablásai miatt 8 évi súlyos börtönrre elítelt Gaál Ede, kormánybiztos sietett, e szabad hatóság fölebbi törvényes határozatait megsemmisítve, az általam immár tetleg birtokolt területet igazság, jog és törvény ellenére, bírói eljárás s ítélet, vagy bár felsőbb rendelet nélkül, pusztá rákor- s gyáva boszúból elkobozni.

Türtem és hallgattam, igazságot csakis az isteni gondviseléstől várhatva, mely ítéletet mondó leend jók és gonoszok fölött.

Hogy törvényes tulajdonom visszakövetelése miatt az adományzó hatóság ellen indítsak törvényes keresetet; azt a hála érzelmei nem engedék, akkor sem, midőn e válságos időkben a polgári szenvedés gyötrelmeihez az anyagi életnek gyakran rideg igényei is járulának.

Nem mellőzhetem elismerés nélkül, hogy a városra erőszakolt akkori hatóság, elkobzott birtokom használatába lépett ugyan, de, az adományozás jogérvényességét nem tagadhatva, sőt hallgatagon elismerve azt, folyvást külön kezelis alatt hagyá. Többet a felsőbb kegyelem embereitől nem várhaték.

Miután annyi millió szív epedett e hazában: a jobb jövő hajnala immár pirulni kezd; a jog eszméje nincs számúve többé, s az elnémitott igazság ajkain hazaszerte nyíladoz a zár.

Most járulok tehát én is önök elé, tisztelt polgártársaim, Önöktől várvá vissza, letartóztatott javadalmait együtt azt, mit egykor jóakarattokból vevék. Ne a kegyelem szava; ne a bírói eljárás kényszere helyezzen engem törvényes birtokomba s javadalmába vissza: akarom, hogy ez ujjolag az új életre támadt hatóságnak önkéntes cselekvénye legyen.

Nem az anyagi érdek szennyes kapesai, hanem a közös áldozás szent emlékezete szótt engem Önökhöz elváthatlanul; s valamint nincs e földön jutalom, mely becsben azt, mely engem Önök polgártársává tevé, meghaladná, — úgy legyenek Önök meggyőződve, hogy engem, valamint mindnyájunkat, csakis ez egyre tanított amaz immár derülni kezdő gyászidő.

Isten után minnagunkra számítva egyedül, ha a haza ügye hívní fogna; ne érdek vagy gyáva számítás, hanem a kötelesség szent érzése vezessen bennünket. Az mindent — legyen diadal vagy szenvedés — megszentest.

Fogadják Önök, Uraim, tiszteletteljes üdvözlétemet
Apátfalva, január 7-én 1861.

hív honfitársuk:

Földváry Sándor, szegedi polgár.

(A felhívott mellékletek.)

I. Mi szabad Szeged Város közönsége adjuk tudtára jelen levelünk rendiben mindeneknek, a kiknek illik: hogy tekintetbevévén a harcztéren böles vezényleténél, rettenthetlen bátorságánál fogva, Sz.-Tamás, ugy a Római sáncok alatt a vad-rácz lázadók ellen vívott győzedelm által e Városnak a haza előtti érdem elismerését, dicsőségét előidéző helybeli szabad-mozgócsapat őrnagyának Földváry Sándornak a magyar hazára, ugy közvetve e Városra dicsőséget árasztó vitézségét, hűségét s hasznos szolgálatait, melyeket Hazánk és e Város javára, boldogságára, dicsőítésére minden alkalommal tanusított, és jövendőre is — a mint erősen hiszszük — tanusítand; bár működésének, vitézségének, bajnokságának legszebb jutalmát az öntudat édes érzelmeiben találhatván fel, vitézségének s szerzett érdemeinek méltánylata anyagi jutalom által alig lehetne elérhető; minthogy azonban Mi, a kivívott magasabb polgári érdemek kitüntetésére, hatalmunkban álló minden módot megragadni el nem mulaszthatnánk, Földváry Sándor őrnagyot, a Haza oltárára letett s eléggé nem méltányolható érdemeinél fogva, mind pedig jelülül azon soha meg nem szűnő hálának, melyre Szeged Város közönségét a helybeli szabad-mozgó-csapat oktatása körül tanusított fúradatlan munkássága — mint a következők mutatta — sikerrel koszmozott intézkedései, rettenthetlen bajnoksa, Sz.-Tamás és a Római Sáncok bevételeivel e Városra árasztott dicsőség által örökre lekötölte — ezennel Szeged város lakosai sorába iktatjuk, számláljuk és sorozzuk; — egyszersmind azon hősi vitézségének némüleg örök emlékitésül, mely a helybeli szabad-mozgó-csapatot Sz.-Tamás és a Római Sáncok bevételeinél — hol a Sáncok megrohanásaiban első valának — a dicsőség mezejére vezette, és hírnévvél magasztosított többször nevezett Földváry Sándor őrnagyok, és általa örökösöknek, tisztelet-adókép Szeged Város közös pusztájából azon 100, azaz: egyszáz lánec földet, melynek határa és fekvése az ide A. alá zárt hiteles térképben kijelöltetik — mindazon jogokkal, igazakkal, melyekkel Mi birtok és használatuk, örökösen átadjuk, ajándékozunk és engedjük, azt egyuttal teleggönyvünkben nevére is irattuk; adván ajándékozván és engedvén Földváry Sándor őrnagyok és örökösöknek teljes tulajdoni jogot ezen egyszáz lánec földre nézve mindazt végbevitelni, mit hasznára, javára lenni tud, vél és ítélt.

Melynek hitelere s állandóságára nézve, adjuk Városunk hiteles pecsétjével erősített jelen adománylevelünket.

Költ Szegeden ezer nyolczszáz negyvenkilenczedik évben Április hó 15-ik napján tartott közgyűlésünkben.

Kiadta Kolb Antal, aljegyző.

II. Mi Szegedváros Tanácsa adjuk tudtára jelen levelünk értelmében mindenkinél: hogy midőn hazánk szolgálóját, a közjót s ezen város ügyeit érdeklő tárgyakra folytatása s elintézése végett alulirt napon s esztendőben összegyülekezve tanács ülést tartottunk volna: akkor mutatott a következő tartalmu jelentés:

Aláírtak, tisztelt Polgármester Vadász Manó urnak az ide- alácsatolt elnöki meghagyása folytán: Vitéz Földváry Sándor Urnak, mint Szegedváros részéről kiállított mozgó-csapat Őrnagyának, a Szent-Tamási és a Római sáncoknál kivívott diadalért, ugyane város által megjutalmazásul adott 100 hold kaszáló-föld birtokába leendő beiktatására s törvényes bevezetésére kirendeltét; hivatalosan jelentjük a tisztelt Tanácsnak: hogy folyó évi április hónap 28-án a helyszínen megjelent, s ugyanoda a már mérnököleg határokkal kijelölt kaszálóhoz közelebb eső Bán Ferencz, Kaszó József és Bán István szomszédokat meghivatván. Mihályi József városi főügyész, Maróthi Mátyás városi mérnök, Baurneid Ferdinánd, Habi József és Szűcs József városi képviselők, Szabó Imre aljegyző, Reiner Alajos Tarszky-őrnagy, nemkülönbén Schmid Ferdinánd, Molnár Márton, Pataki János, Muszeli József és Bizinger szabad-csapatbeli századosok, Várdi Ignác főhadnagy, Bérczy Kalmán, Milkovics György, Hegedűs József, Szilber Ferencz, Hammerschmid András, Zombory Antal hadnagyok, Stuhl Sándor sebez, Hencz Károly, Szőke Imre, Szabó Elek, Ekmájyer László, Kovács István, Megyesi Dani, Jung Antal, Molnár Imre, Straka János, végre Vékes Ferencz, Szeghő János, Rónay János Tanácsnokok és Babarczy József nemzeti-őrnagy, mint meghitt bizottságok jelenléteikben felolvastván, mindenekelőtt a közgyűlés által kiadott adománylevelet, s ennek következtében tisztelt Földváry Sándor őrnagy urat, azon 100 hold kaszálóhatárát körüljárván, öt személyesen annak birtokába, jelesen a III-as könyv 13-ik és 14-ik cizme értelmében, bevezettük, s egész ünnepélyességgel beiktattuk, senki ellent nem mondván. Szegeden, majus 18-án 849. Bérczy Antal mk. kirendelt tanácsnok és Dáni Ferencz mk. kirendelt tanácsnok.

alatti oklevél:

szabad Szegedváros közgyűlése által Vitéz Földváry Sándor Őrnagy Urnak kitűnő vitézségeért, s kebelünkől kiállított egy zászlóalj mozgócsapattal a Szent-Tamási, egy a Római sáncoknál kivívott diadalért, ugyane város közös pusztájából adott száz (100 olvasd) hold kaszálóföld birtokába leendő átadása, beiktatása- és törvényes bevezetése t. c. Dáni Ferencz és Bérczy Antal tanácsnok urak elnököleg ezennel kiküldetnek, jelentésük miképi eljárásokról elvárta. Szegeden, április 27-én 849. Vadász Manó mk. polgármester.

0 Tudományul vétetik.

Melyről adjuk ezen városunk hiteles pecsétjével megerősített bizonyító levelünket. Szegeden 1849-ik évben, majus hó 22-én tartott tanácsülésünkől. — Kiadta Kolb Antal aljegyző.

A Borsodvármegyei Honvéd-egyesület levele Szeged városához.

Nagytekintetű közönség, Mélyen tisztelt polgártársaink!

Hírlapi úton értesültünk, hogy Önök azon adományozást, melylyel Földváry Sándor tagtársunknak alkotmányos szabadságunk harczaiban vívott hősi tetteit nem annyira jutalmazni, mint a késő nemzedékek számára megörökíteni teljes jogkörvénnyel határozta, s mit a bennünkelt süjtött önkényes kormányhatalom nem csak észert sem jghagyata tiszteletben — szabadulásunk első pillanatában az illetőnek ünnepélyesen visszazolgtatni méltóztattak.

Dicsőséges példa ez, hogy mind e rom, mivé ezredéves nemzetletünk egy hosszú tizeden keresztül pusztító kitarással dulatott, sem az igaz magyar szív érzelmeit eltemetni, sem a multnak ragyogó emlékeit kihamvasztani nem bírta.

Es dicsőséges példa reánk nézve, kik a hazafiai cselekvés fényes teréről a gyöttrődés és inség nesztelen esendébe — a sors kegyetlen kegyelme által fenhagyott élőhalottak — temettétünk, hogy e nemzet él és emlékezik.

Bérenceinek dús zsoldot ad az önkényes hatalom, s ekként megfizette őket; a polgári hűség a szívbe veteményezi az élet magvait, hogy az első napuság felvirázza enyészhetlenül. — Ily tettek azok, mikből, Szent könyvünk egyik nagy férfja szerint, „vetés lesz.”

Az ókor hitregéje szerint megelevenültek a halottak esontjai s az elsórt sárkányfogok páncélos vitézekké kelének; a keresztény megváltás, nagy és véres munkája erőt vett az örök enyészeten, s a porló sírok fölébe, örök ifju koszorukint, tűzre a feltámadás magasztos hitét:

Polgártársaink! Ime fogadjátok a becsület megújított szent esküjét, hogy ha az óra, mely számot tesz kéremdől a sáfároktól, egykor ütni fog, ott lelték ismét minket is mind, azoknak soraiban, kik, megfogva bár, de törve nem hiven sereglendek azon zászló köré, mit a diadal elhagyhat, de a becsület nem, soha.

E hitvallás, a hála e szívből fakadó szózata az, mely Egyesületünk emez első alakuló gyűlésében lelknél mélyeből kitört, hogy a honserzetet és nemzetiség egyik gyújtóját, Szeged hatóságát, Önöket, Polgártársaink, hazafiu hódoló tisztelettel üdvözölje.

Kelt, Miskolcon, a Borsodi honvédegyesület első közgyűlésében, martius 3-án 1861.

Irodalom és művészet.

Az Akademia kiadásában megjelent: „Közönséges természetten.” A művelt rendek szükségéig alkalmazva. Magyar hölgyek díjazál az Akademia által jutalmazott pályamunka. Irta Greguss Gyula. 224 lap, 98 ábrával. A becses munkát ajánljuk mindazoknak, kik a természettudománytól nem idegenkednek.

„A szolgabírói hivatal” című munka Zsoldos Ignácól Müller Gyulánál bővített harmadik kiadásban jelent meg. E mű 1843-ban az Akademia nagy jutalommal koszoruztatott. Ára 3 ft 40 kr. Kétségkívül nagy kelete lesz. Ugyancsak Müller Gyulánál jelent meg: „Váltó- és csődügyekben a tekintetes királyi váltó feltörvényszéken és főmértóságú hétszemélyes táblán megállapított elvek.” 40 lap; ára 60 kr. — Örömmel látjuk az élénk mozgalmat jogi irodalmunk terén. Vajha eszébe jutna valakinek, a magyar magánjogot is, az 1848-iki törvények szellemében s az országbírói értekezlet megállapodása szerint újból átdolgozni s közrebecsátani kényelmesebb használatára végett.

Szegeden Burger Zsigmond könyvnyomdájában megjelent: „Fejes István költeményei.” Első kötet; 186 lap; ára 1 ft 20 kr. A fiatal szerzőtől lapunk is gyakrabban közölt néhány csinos költemény.

Pfeifer Ferdinándnál ily című röpirat jelent meg: „A kérdéshez.” Irta Zichy Antal. 44 lap; ára 40 kr. Nem szükséges mondanunk, hogy a röpiratban fejtegetett „kérdés” alatt a magyar ügyet kell érteni.

„Az „Alföld” című politikai napi lap Aradon, Márton Ferencz szerkesztője mellett e hó elejével megindult. Az eddig megjelent számok szerkesztői jártasságról tesznek bizonyosságot.

„Új magyar lap.” „Szatmári Ertesítő” cím alatt Szatmáron f. hó eleje óta új magyar hetiközölny indult meg, mely „a közhasznú ismeretek, tudomány, irodalom, kereskedelem, ipar és gazdaság köréből” meríti közleményeit (ugylátszik, az első szám kivételével, melyben e rovatok egyikét sem találjuk fel, levén benne: „E lapok t. olvasóihoz;” — „A szatmári diákok gyásznapjai” történeti beszély; — Szatmári szemle; — Bel- és külföldi tárogat. Pünkstm.) Szerkesztő: Börkei Imre (?), lapvezér (?) Ábrai Károly. Még egy jó korrektort is ajánlanánk.

A budai népszínház fölségelésére „Thalia-albumot” szándékoznak kiadni. Jó gondolat; kivált ha a remélt anyagi haszon mellett, irodalmilag is nyereségnek lesz tekinthető a tervezett album, mert különben jobb, ha elmarad, legalább nem rontja az irodalom hitelét, mint ezt több jótékony-célú albumnál sajnálattal kellett tapasztalunk.

Pályadíj-kitűzés. Molnár György a budai népszínház igazgatója egy a népeletről merített, 3 vagy 2 szakaszos népszínműre az énekreszekkel együtt 50 db. arany pályadíjt tűz ki, mely a pályázó művek előadásai utá a fog a legjobbnak odaítéletni. A pályanyertes mű második és harmadik előadásakor a tiszta jövedelem harmadrészét nyeri, azontul 10 szatolt. A versenyző és előadásra bocsátott művek, melyek a kitűzött jutalmat meg nem nyerik, az elsőt kivéve, minden előadásból öt szatoldi díjt kapnak. Az elfogadott s előadásra került művek a népszínház tulajdonai lesznek. A pályázó művek Molnárhoz (Buda, fúteza 591. sz.) szept. 15-ig küldendők be, névalírással, vagy a nélkül.

Emich Gusztávnál ily című munka jelent meg: „Országgyűlési árny- és fényképek” Rajzolta Kákay Aranyos. Szerző e munkájában a felső- és alsóház némely tagjait mint szónokokat néhány rövid s többnyire jellemző vonással ismerteti. A munka már a „Sürgöny”-ben is megjelent. 74 lap; ára 60 kr.

Ipar, gazdaság, kereskedelem.

Gr. Barkóczy János a londoni világiállítás érdekében alakított magyar központi bizottmány által küldetett Bécsbe, hogy e bizottmányt illetőleg a szükséges lépéseket megtegye. A m. k. helytartóság erőlyesen támogatta a bizottmány kívánatait, míg bizonyos körök ezekben is kizáró irányt látván, nem engedik meg, hogy Magyarhon egy vegyen részt a londoni világiállításban, a mint őnmaga ohajtja. Szóval, Bécsben azt akarják, hogy Magyarországot csak mint osztrák tartomány szerepeljen a kiállításon. De már akkor inkább sehogy, mintsem így. A „cs. kir.” czímet köszönjük alászan, de nem élünk vele.

Belső-Szolnokmegyében gazdasági-egylet felállítását határozottatott el, melynek tervét kidolgozni egy bizottmány azonnal ki is nevezetett.

A pesti vámvonalú őrségek f. hó 4-ike óta megkettőztettek.

Közlekedés.

A f. hó 3-iki vihar az összes távirda vonalok működését megakasztotta.

Győrővárosa elhatározta a kereskedelem emelése végett, a kis Dunán egész Győrvögyök kikötortatni. Az erre szükséges 30,000 ftnyi költséget a takarékpénztár kölcsönzi, melyet a város 2000 ftnyi részletekben fog visszafizetni.

Gőzös elsüllyedése. A „Pacifio” angol gőzös, mely 1856. januárban Liverpoolból New-Yorkba indult, mint tudjuk, utjában nyomtalanul eltűnt. Közlekedő a Hebrida szigetek egyikén zárt üveget találtak, melyben ez irat volt: „A „Pacifio” földéletén, Liverpoolból New-York felé utközben. A hajó süllyed, nagy zavar, jégtorlaszok emelkednek körülünk, a halál kikerülhetlen. A süllyedés okát leírom, hogy barátaink megtudhassák. Ez irat megtalálójá kéretik, hogy azt közzétegye. Graham W.” E sorok írója Graham, s „Pacifio” egyik kormányosa volt.

Vasárnapi Ujság 32-ik számához 1861.

Egyház és iskola.

Máday Károly tiszai szuperintendens, f. hó elején Béláról Miskolcra költözött, miután az itteni lelkeszi állomásra megválasztatott.

Szántóffy Antal, esztergomi kanonok, a pesti központi papnövelde igazgatójává nevezetett ki.

A Jászói premontrai rend ez idei schematismusa szerint, a rend tagjainak száma 82. Ezek közül tanítással 31, lelkeszséggel 12 foglalkozik; emezek 12 plebániát látnak el; az előbbie pedig részint a roznyói és nagyvárad gymsasiában, részint Jászón a rend növendékpapjainak tanáraitként működnek.

A pesti főreáltanodában megürült 6 tanszék betöltésére f. hó 3-án mentek végre a tanárválasztások. A történelmi és földrajzi tanszékre dr. Kudelka István, eddigi helyettes tanár; a német nyelvre Barsi Józ., tudós és szorgalmas író társunk; a természetrajzra Tóth Sánd.; a természettanira Hamar Leo, eddigi helyettes tanár; a szabadkézi rajztanira Szezlér Mihály, eddigi helyettes tanár; a mértanira Eiber Ferencz, hely. tanár, s igazgatóul Ney Ferencz, az eddigi ideigl. igazgató választattak meg.

Marosvásárhely kath. gymnasiumot) szándékozik állítani.

Az erdélyi ref. egyházi főtanács) jul. 18-tól 31-ig tartotta nagygyűlését Mikó Imre gróf elnöklése alatt, melyben a presbyterialis egyház-kormányzatra választmányilag kidolgozott javaslat nagyobb részét elfogadtatt. A Rikán belőli egyházmege folyamodására a nagy-enyedi főtanodának eddigi Kolozsvárt székelő hittani tanácsa Enyedre visszahelyezték. A népiszkolák új szervezését véleményadás végett bizottmányok adták ki.

Iskolai tudósítványok. A közlebbi napokban következő iskolai tudósítványokat küldöttek be szerkesztőségünkhez:

A pest-városi nyilvános főreáltanoda hetedik tudósítványa az 1860-iki tanév végén. Ebből kitűnik, hogy 11 tanár működése mellett ez idén 463 tanuló volt e tanodában, kik közül 311 magyar, 122 német, 10 tót, 10 szerb, 1 román, 5 lengyel, 4 olasz volt; vallásra nézve pedig: 308 r. kath., 20 gör. n. egy., 19 ágost. vall., 18 helv. hitv., 108 zsidó. A tudósítványhoz van csatolva azon „Bucsuszó,” melyet Ney Ferencz ideigl. igazgató az év végén a közönséghez s növendékeihez intézett.

Tudósítvány a pesti kegyes tanítórendi nagy gymnasiumról 1860-iki tanévben. A tudósítványt megnyitja egy hosszabb cikk Szepesi Imrétől ily cím alatt: „A régi vélemény a föld és ég alakjáról Herodot szerint.” A gymnasium hét osztályból vizsgát tett 450 tanuló; a 8-ik osztályról nincs kimutatás; valamint általában sem a nemzetiség, sem a vallás szerint nincsenek osztályozva a növendékek.

A pécsi kath. minta-fő-emei tanoda s a vele egybekapcsolat kath. tanítóképzede és a miasszonyunkról czimzett pécsi nőzárda négy osztályú leánytanodájának második értesítvénye az 1860-iki tanévre. A főemei tanodát látogatta mindössze 546 tanuló; ezek közül magyar 347, német 187, más ajku 12. Vallás szerint kath. 542, ág. hitv. 1, helv. hit. 1, g. n. egy. 2. Ezeken kívül volt még 43 magántanuló. A leánytanodában volt, összesen 478 növendék; ezek közül magyar 288, német 173, másajku 17; katk. 469, ág. 1, izraelita 8.

A szabad kir. pécsvárosi teljes alreáltanoda negyedik értesítvénye az 1860-iki tanévre. Beirva volt 104 tanuló, kik közt 75 magyar, 26 német, 3 szlavin; vallásra nézve kath. 76, ág. h. 2, g. n. egy. 2, izraelita 24.

Közintézetek, egyletek.

A m. t. Akademia) jul. 29-iki ülésében Vámbéry bucsuelőadást tartván, előbb benyújtotta a dsagatai török szótár általa készített fordítását, mely Budenz József felügyelete alatt sajtó alá kerül. Vámbéry Konstantinápolyba, s onnan Teheránba, Bucharába stb. megy. — Balogh Pál indítványára az Akademia tudósítást kér a portugál kormánytól Magyar László híres afrikai utazó hazánkfianak aural felől, kiről az Akademia már két év óta mitem hall. — Dessewffy Aurél elhunyt akad. tagnak olajfestési arezképét az Akademia üléstermében fel fogják függesztetni. — Szatmár-Németi az Akademia palotájára 1050 ft., alaptökéjére pedig 2100 ftot adott.

A nemzeti színház bizottmány) közlebb elhatározta, hogy egyetemesen leköszön s lemondásait az országgyűlésnek nyújtja be.

A nemzeti színház igazgatója) a Szigligeti-növendékek, Szerdahelyinének és Szathmáry Jankának, a „M. S.” szerint, aug. 1-én felmondott.

A budai magyar népszínház) aug. 20-án sz. István napján fog megnyitni. A társaság a tél hónapokban, pénteket kivéve, naponként fog előadásokat tartani; nyáron azonban hetenkint csak 3-4-szer, mert a társulat B.-Füreden is szerepel a fürdői évszak alatt. Minden két héten egyszer díjtalan előadás lesz a nép számára.

A budai népszínház építéséhez) Brunner Antal téglavető és városi képviselő 10,000, s Klem Antal, szintén téglavető és városi képviselő 2000 db téglát adtak. Több szobrász pedig a népszínház homlokzatára 16 történelmi alakot ábrázoló mellésobort díj nélkül készíteni ajánlkozott.

Győrött „dalkör” von alakulásában, melynek célja, az énekművészetet nemzeti irányban fejleszteni. Ha a dalkör képzőtársulatá fejlődhetik, ének- és zeneegyletet is alakít.

Az aradi tüzoltó-társulat) a reichenbergi szivattyusok mintájára szervező magát, 5 századra oszolván, melyek mind külön szakmában dolgoznak. A társulat tagjai egyenruhát kapnak. Ugyanezen társulat egyik közlebbi ülésében a Vasárnapi Ujság szerkesztőjét, Pákh Albertet is tiszteletbeli tagjál választá. A szerkesztő örömmel fogadá a kitüntetést, hogy ily nemes czélú, rendezett és bátor testület tagjai közé sorozhatja magát.

Lelesz, július 28. Jótékony és árvagyámolító négyeleti gyűlés.) A bodrog-latorceai kerület árvagyámolító jótékony fiók-négyelete második gyűlése is megtartott t. Szirmay Józsefné — tisztelt másod-alispánunk neje — és t. Steiner Lajosné asszonyságok, mint osztályelnöknök vezérlete alatt. A gyűlést Szirmay Józsefné nyitá meg egy általa szerkesztett szerző javaslat felolvasásával, mely az árvák ápolása és nevelése, és a nyomorékok gyámolítása körüli teendők elrendezését foglalá magában, az egyletnek irányadásul szolgáló eljárásában, mely javaslat a gyülekezet tetszését és helybenhagyását megnyervén egyhangulag elfogadtatt. Ekkor felolvasott a négyelet tagjainak névsora mely már 68 lelkes honleány nevező foglalja magában. — Ugyazintén felolvasott a kerületben élő árvák és nyomorékok névsora is, kik az egylet pártfogásába felvették. A tagok által aláírt összegből eddig bejött 310 osztr. forint. A gyűlés megtette intézkedéseit, hogy a pártfogoltak mielőbb segedelemben részesüljenek, miáltal az egylet már a tett terére lépett. — Jutalmazta a lelkes egylet tagjait azon öntudat, s boldogító érzelem, hogy az emberiségért és hazáért tenni a legnemesebb és legszentebb hivatás! — A négyelet egy tagja.

Balesetek, elemi csapások.

Szerencsétlenség.) A főváros közelében levő kőbányai szőlőkben mult hétfőn nagy szerencsétlenség történt. Rumpelés szőlőtulajdonos pinczecsarnoka iszonyu roppanás közt beomlott s az ott volt pinczesterest s kocsisz agyonzutta. A hegyhát leszakadása oly iszonyu levegőnyomást idézett elő, hogy a pinczének sérületlen maradt részében 70 akós hordókat helyükből kiforgatott s az elzárt vasajtókat felpattantá.

Szerencsétlenség fürdőközbén.) A Barczaságról egy szivrendítő eseményről értesültünk, melyszerint jul. 25-én egy brassói kereskedőnek három (7, 11, 14 éves) leánya a közel Vidombák patakra fürdeni menvén, a mint az alig övig érő vízben ülének, egyszerűen rohanó ár zugása lesz hallható, s mire kimehettek volna, a rohanó ár mindhármukat eltemette. A hirteleni ártolulást fellegszakadásnak tulajdonítják.

Gyilkosság.) A „M. O.”-nak írják, hogy az iharos-berényi postamesternek mindkét fiát orozva agyonlőtték. Felűnt, hogy a szerencsétlen áldozatoktól semmi el nem vettek. A tett okát nem tudják.

Tűzvész.) Dunaszegen f. hó 1-én vigyázatlan dohányzás következtében tűz ütött ki, mely 55 házat, csürököt s roppant mennyiségű gabonát hamvasztott el. Csupán egy épület volt biztosítva.

Tűzvész és segélykérés.) Komárommegyei Szomod helységben jul. 26-án tűz ütött ki, mely 24 családot végségre juttatott, mert nemcsak hajlékaik, de egész évi fáradságuk gyümölése is a lángok martaléka lett. Biztosítva csak három ház és egy istálló-épület volt. Billiny Antal ottani segédlelkész segélynyújtásra kéri fel a könyörülő emberiséget. A kegyes adakozások „Szomod község elöljáróihoz” vagy a felhívó segédlelkészhez küldendők.

Mi ujság?

A képviselőház) hosszabb szünet után mult csütörtökön ülést tartott, mely alkalommal Deák Ferencz felolvasva válaszfeliratit javaslatát a jul. 21-iki kir. leíratra. A remekül kidolgozott javaslatot a képviselőház azonnal egyhangulag elfogadta. (A nagyfotosságu okiratot a V. U. mai számával volt szándékunk olvasóinknak megküldeni, azonban terjedelmessége okozza, hogy azt csak a P. U. közlebbi számában közölhetjük.)

Tiszteletgés gr. Batthyány Lajos özvegyénél.) F. hó 6-án mintegy 60 képviselő az agg Hunkár vezetése alatt a dicsőült magyar miniszterelnök özvegyénél, Batthyányi Antonia grófnőnél tiszteletg.

Gr. Szécsen Antal) neje gyengélkedése miatt franciaországi fürdőbe utazik.

Tudományos utazások.) Az Akademia természettudományi osztályából az idej nyáron a következő tagok utaznak: Szabó József, az alföldi geologiai képződését tanulmányozván, a Dunavölgyet folytatólag vizsgálja a Vaskaputól le a Fekete tengerig, s különösen e folyó delta-képleteit. Kovács Gyula a Bakonyt földtani s növényzeti tekintetben, valamint a bihari barlangokat látogatja meg, Nendtvich Károly a Bánságba megy ott a talajokat s azok viszonyát a növényzethez annyiban vizsgáló, a mennyiben az adatok gyűjtése a helyszínen eszközöndi. Végre Hantken Miksa folytatólag tanulmányozza a Buda és Tata közti vidéket geologiai tekintetben.

A Múzeum kertjében) egy 3 1/2 arany nehézségű arany-ékszertördéket találtak, mely átvehető a Múzeumban az országgyűlési irodában, Fellner Antalnál.

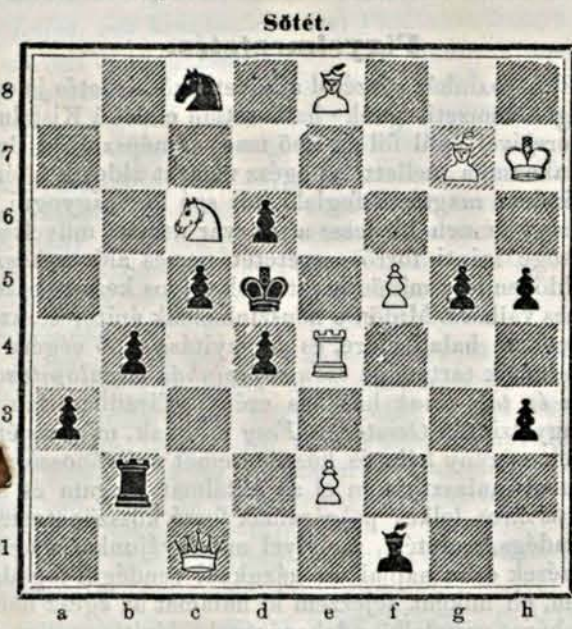

SAKKJÁTÉK.

85-ik sz. feladvány. — Weisz J. A. tanártól (Budán).

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

16-ik sz. játszma. — Evans-csel.

RÉCSI E. és SZÉN közt. — Átvéve a „Berlini sakk-újság”-ból.

Table with chess moves for Récsi E. and Szén. Columns: Világos (Récsi), Sötét (Szén), Világos (Récsi), Sötét (Szén). Moves listed from 1) to 20).

A 80-ik sz. feladvány megfejtése.

(Cselkő Györgytől.)

Table with chess moves for Világos and Sötét. Columns: Világos, Sötét, Világos, Sötét. Moves listed from 1) to 4).

Helyesen fejtették meg. Lesson: báró Meszéna István. — B. Ujvárosban: Kovács Lajos. — Bécsben: Gold Samu. (Másoktól is vettünk fejteketeket, de úgy látszik, hogy a feladvány kissé nehéz volt.)

Rövid értesítések. Veszprém: F. J. és Kis-Kürtös: Cs. K. Üdvözljük önöket a viszontlátkozásig! — Parabuty: R. J. Mindkét levelét vettük. A küldeményt köszönjük. A 3-ik változatban 2) f4-h4 helyett 2) f4-g4 is lehetséges. Tovább még nem vizsgáltuk. — Kis-Kürtös: Cs. K. — Bécs G. S. Az említett lépésre ellenhuzást még eddig mi sem találtunk.

Színházi napló.

Péntek, aug. 2. „Evangélium és családélet.” Dráma 5 felv. Irták Souvestre Emil és Bourgeois. Nemzeti színházunk, ha egyébkor nem is, legalább kanikulában megelégedik hasonló a Reichsrathhoz, a mennyiben itt is, ott is csakugy ásitoznak az üres székek, miket senkisémm akar elfoglalni. Színházaink azonban körülbelül oly buzgalmat fejtenek ki csekély közönség előtt, mintha teljesszámu hallgatóság volna jelen. A mai előadáson legalább ugy tapasztaltuk.

Szombat, aug. 3. Stéger Ferencz föllépteül: „Hunyady László.” Opera 4 felv. A czimszerepet a vendégművész énekelte, mondanunk sem kell, hogy kitünő sikerrel. Szilágyi Erzsébetet ismét Voggenhuber Vilma személyesítette, többször megújult tetszésnyilvánítások közt. Markovics Ilka is mint Gara Mária, szép haladásnak adja jelét. Bignio jó Gara volt; Kőszeghy is erőteljesen énekel Czille helyett, kár, hogy oly hamar megölték, éneke kedveért az előadás végeig meg lehetett volna neki kegyelmezni.

Vasárnap, aug. 4. „Mátyás diák.” Népszínmű 3 felv. Berkitől. E darab minden gyarlósága és régisége mellett is még folyvást lelkesíti a közön-

ség azon részét, mely nem annyira a mű jóságát, mint inkább a benne fel dolgozott tárgy népszerűségét veszi rokonszenvezmértékéül. Tagadhatlan, hogy vannak e darabban eredeti alakok, melyek némi tulzottságuk daczára is tetszést vinnak ki; ilyenek a czinkotai kántor, kit Szilágyi S., a fufangos tót diák, kit Tóth Soma jelesen személyesített. A czimszerepet Komáromy jól adta, valamint Réthy és Rónay is helyesen játsztak. A tánczkar is megtette a magáét.

Hétfő, aug. 5. „Leterieres vicomte.” Vigjáték 3 felv. Mulatságos francia mű, jó előadással. Leginkább kitűnt Prielle Kornélia Szerdahelyi, Tóth Soma és Szilágyi S.; ez utóbbi igyekezett minél kedélyesebb lenni, hogy a régi jó Szentpéteryt elfeledtesse velünk. A mi azonban nagy feladat.

Kedd, aug. 6. „Egy csésze tea.” Vigjáték 1 felv. És „Férj az ajtó előtt.” Operette 1 felv. Mindkét darabban Szerdahelyinek jut igen hálás szerep.

Szerda, aug. 7. „Fenn az érnő, nincsen kas.” Eredeti vigjáték 3 felv. Irtá Szigligeti.

Csütörtök, aug. 8. Stéger Ferencz föllépteül: „Lammermoori Lucia.” Opera 3 felv. Donizettitől.

Szerkesztői mondanivaló.

5748. Kun-Sz. Miklós. Zaáry Károly hites mérnök urnak. Mint egy 77 éves, jelenleg világtalan agnak művét, szívesen közöljük a következő „epigramm”-ot:

Budán a lánchíd mellett építendő magyar szinkör díszére

Él magyar, áll Buda még! s Thaliának templomát épít,

Templom! a híd mellett már kijelölve helyed.

Diszszel fogsz innét a kies lánchidra ragyni:

A lánchíd hozzád látogatókat idéz.

Jó Buda most kezdéd építeni a haza kincsét,

Már is a honzeretet nyujt örömdre kezét.

Oh nemzet! Te ki most országos dolgokat érlelsz.

Lásd el örömmel ügyét, hisz Buda s kincsé tied.

Isteni gondviselés! ki Budának szugtad ez eszmét,

Állj meg! egész ország lelkesedése sohajt!

5744. Székelyföld. K. P. Majushavi eseményeket augusztusban közölni, csak annyi volna, mintha valaki most menne ki eserebogarakat fogdosni. Szívesen látjuk máskor is, de korábban tessék felkúlni, s egy kis újsággal kedveskedni az „újság”-nak.

5745. Tengerin. L. J. Várjuk a folytatást s akkor a sok érdekes adatot tartalmazó, de nagyon kuszult előadású cikkből majd csak kiböngésszük a használhatókat.

5746. Sümeg. H. J. A török okmányt elolvastattuk Vámbéry tudós hazánkával, ki azt szíves volt nekünk megmagyarázni. Az igen jelentéktelen okirat, mindössze valami 30-40 éves, s nem egyéb szabadalomlevélről, melynélfogva egy pár osztrák alattvalónak (alkalmasint magyar embereknek) az osztrák követ ajánlatára engedély adatott, Szambul és Ruscsok és Bukarest között kereskedést üzhetni. Hova küldjük az eredetit?

5747. Jutka asszony. Megakadt rajta a szemünk. Legközelebb bemutatjuk.

5748. Gergeleyi. B. D. A Hirmondónak szóló választ átadjuk az illető szerkesztőnek. Majd elmagyarázzák ott az ügyet, anélkül, hogy nekünk is bele kellene avatkoznunk. A mi ott kezdődött, az végződjék is ott.

5749. Pozsony. Dr. B. L. Multkori egyik mondanivalónkra vonatkozólag tudósít-hatjuk önt, hogy a cikk teljesen kezünkben van s fennakadás nélkül közöltni fog.

5750. A hontalan. Lehetne inkább „Vándorló legény dala,” mert csak egy Amerikába vetődött magyar timárlégy, a ki a versírás mesterségét nem tanulta, irhat ily gyenge s minden költői emelkedettségétől megfosztott verseket. Szélször elmondott, mindennapi eszmék, igen iskolai formatumban. Tudjuk, hogy t. munkatársaink semmiért sem haragudnak meg jobban, mint ha azt mondjuk nekik, hogy rossz verset írtak, de azért csak kimondjuk, mig el nem hiszik.

5751. Gróf Teleki L. halálára. Vétkes könyelműség, ily tárgyról oly szerencsétlen verset írni.

HETI NAPTÁR.

Table with columns: Hé-és hetinap, Katholik. és Protest. naptár, Gör.-oros. naptár, Nap-kelet nyug., Izraelit. naptár, Hold-kelet nyug. Rows for Augustus and Julius (ó) months.

TARTALOM.

Horváth Mihály, volt eszani püspök (arckép). — A feltámadott költő. Eötvös Károly. — Smaragdok és zafirok. Jókai Mór. — Az arab ló. — Aranymondatok. — Vázlatok a magyar viselet történetéből (képpel). Vizelety Béla. — Paraszt-lófutás a pesti gyepen (képpel). — Az üstökösökről (folytatás). Dr. Bardocz Lajos. — Tárház: Hazafüni megtiszteltetés. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedelem. Közelkedés. Egyház és iskola. Közintézetek, egyletek. Balesetek, elemi csapások. Mi újság? A magyar Akademia palotája. Egyveleg. Figyelmeztetés. Sakkjáték. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Heti naptár.

Melléklet: Előfizetési felhívás „Arany Kincstár” czimű nélkülözhetlen kézikönyvre.

Felelős szerkesztő Pákh Albert: (lak. magyar-utca 1. sz.)

Pest, augusztus 18-án 1861.

A Vasárnapi Újság hetenkint egyszer nagy negyedrében 1/4 iven jelenik meg. Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai uton külön a Vasárnapi Újságra topánja fekete, fegyvere szintén hosszú szuronyos puská, és rezes görbe kard. — Vizelety Béla. (Szerkesztéségi szállás: magyar-utca 1. szám.)

Vázlatok a magyar viselet történetéből. Magyar hadsereg: I. Gyalogság.

(Folytatás.) A tized század közepén ismét egy lépéssel előbbre haladt az idegen elem és a magyar gyalogság jelmezén nagyobb tért foglalt el, a mennyiben a tekereses és czopfos főt már nem a magyar süveg fölé, hanem a fantasztikus alakú háromszegletű német kalap, melynek oldalára már oda volt illesztve a feketesárga rózsá, — s mind a három szegletére egy kis hasonló színű bojtocska.

Mellékelt rajzunk első alakja egy magyar gyalogsági tisztet állít elő 1748-ból. Ennek hajporos és czopfos fején arany süjtásos háromszegletű kalap van, zöld ággal díszítve, — hosszú kék mellénye derekon veres övvel van kerítve, arannyal átszöve és kétsoros zsinórzattal összetartva; hasonló színű rövid prémes, felöltött mentéje, szintén arannyal díszítve; — két magyar nadrága piros magyar csizmákba szorul; kezein hosszú száru szarvasbőr keztyűket visel. — Oldalán hosszú rezes görbe kard, — s kezében rövid, hajlott agyu puská teszük fegyverzetét.

A második alak egy magyar gyalog köztiszt ábrázol 1756-ból. Ez szintén fekete, háromszögű kalapot és czopfos, hosszú fehér mellényt visel, veres övvel körülkötve, és veres kétsoros zsinórzattal összetartva; e felett nyitott hosszú fehér kabátot gallér nélkül, újrain széles veres hajtókával, —

elől hasonló színű bojtos süjtásokkal, melyek mindkét felől, felül egyesével, közepén kettesével, és alól hármával, három osztályba elhelyezték.

A kabát szegletei szintén összetűztek. — Nadrága veres, és topánja fekete, fegyvere szintén hosszú szuronyos puská, és rezes görbe kard. — Vizelety Béla. (Vége kövök.)

A nők polgári

helyzete különböző időkben és népeknél.

Hogy a nők helyzete nem volt mindenhol egyforma a földgömbön élő népeknél, és hogy ezen különbség a vallásban gyökerezett, tanítja a történelem. Minél alantabb állott valamely nép vallásos fogalmainban, annál rosszabb volt az asszonyok sorsa. Mig a zsidó nők, mint házastársak és anyák kellő tekintetben részesültek, a keleti pogány nők a legkeményebb rabság békóiban szenvedtek. A görögök elmés istentisztelete enyhítette nejeiknek sorsát, s a régi germánok egyszerű vallása méltó állást biztosított a nők számára. Pedig, minél szabadabb állása volt a nőknek, annál dusabban virágoztak föl a női erények. A római és germán nőknél, kik böles törvények alatt állottak, erkölcsiséget, tisztaságot és szüziséget találunk, mialatt a nők a keleti háremekben erkölcsileg és szellemileg elnyomorodtak. — A kereszténységnek, mint világvallásnak bekövetkezése nevezetes változást okozott a nők helyzetében. Kimutatta ez méltó állásukat, s az alacsony szolgaság rabigájából és az erkölcsi süllyedés iszapjából kiszaba-

A magyar viselet történetéből: 5. Gyalogsági tiszt 1748-ból. — Gyalog köztiszt 1756-ból.